

Egy lehetséges „magyar sörpuccs” gondolata? Ulain Ferenc nemzetgyűlési képviselőnek és társainak a német szélsőjobboldal segítségével elképzelt államcsínyterve ^[1]

A Horthy-korszak első, kaotikus éveiben Magyarország olyan társadalmi és gazdasági helyzetben találta magát, amely kedvezett a politikai szélsőségeknek. Ezekben az időkben nem csupán egyre-másra szerveződtek a különböző radikális nacionalista társadalmi egyesületek és pártok, de némelyik szélsőséges, az ország kül- és belpolitikai konszolidációján fáradozó Bethlen-kormány munkájával elégedetlen, politikai csoport még az az erőszakos hatalomátvitel gondolatával is eljátszott. Egy ilyen lényegét tekintve komolytalan, mégis nagy politikai és sajtóvisszhangot kiváltott puccsterv volt az, amelyet *dr. Szemere Béla* kórházi főorvos, az Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete kommunistaellenes segédrendőri milícia parancsnoka, *Bobula Titusz* magyar születésű, amerikai állampolgárságú építész-mérnök, illetve *dr. Ulain Ferenc* ügyvéd, fajvédő nemzetgyűlési képviselő, a korabeli szélsőjobboldal ismert politikusa terveztek el 1923 őszén. Tekintve, hogy a három férfi a – meggyőződésük szerint túlzottan liberális, antant- és zsidóbarát – Bethlen-kormányt a Hitler-Ludendorff-féle német nemzetiszocialista mozgalom fegyveres támogatásával tervezték megdönteni, terveiket nagyjából a müncheni sörpuccs-csal összehangolva, annak sikerétől is függővé téve, államcsínykísérletüket talán a legfrappánsabban a *magyar sörpuccs* elnevezéssel illelhetjük.

Bevezető:

A Horthy-korszak első éveiben, az első világháború és az azt követő forradalmak után újonnan létrejött magyar állam – a háború szinte összes vesztes államához hasonlóan – olyan társadalmi és gazdasági helyzetben találta magát, amely kedvezett a politikai szélsőségeknek. Ezekben az időkben nem csupán egyre-másra szerveződtek a különböző radikális nacionalista társadalmi egyesületek és pártok, de némelyik szélsőséges – az ország kül- és belpolitikai konszolidációján fáradozó Bethlen-kormány munkájával elégedetlen – politikai csoport még az államcsínykísérlet és az erőszakos hatalomátvitel gondolatával is eljátszott. Egy ilyen kalandor jellegű, lényegét tekintve komolytalan, mégis nagy politikai és sajtóvisszhangot kiváltott puccsterv volt az, amelyet *dr. Szemere Béla*[1] kórházi főorvos, az Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete[2] nevű (ekkor a belügyminisztérium által tulajdonképpen leszerelt)[3] segédrendőri milícia parancsnoka, *Bobula Titusz*[4] magyar születésű, amerikai állampolgárságú építész-mérnök, illetve *dr. Ulain Ferenc*[5] ügyvéd, a kormányzó Egységes Pártból kivált nemzetgyűlési képviselő, a korabeli szélsőjobboldal ismert politikusa terveztek el 1923 őszén.

Tekintve, hogy a három férfi a – meggyőződésük szerint túlzottan liberális, antant- és zsidóbarát – Bethlen-kormányt erőszakos úton, a Hitler–Ludendorff-féle német nemzetiszocialista mozgalom fegyveres támogatásával szerették volna eltávolítani, terveiket nagyjából a müncheni sörpuccsal egy időben végrehajtva, annak sikerétől is függővé téve, államcsínytervüket talán a legfrappánsabban a „magyar sörpuccs” terve elnevezéssel illelhetjük.

Bobula Titusz esküvői fotója ^[2]

Az előzmények – német és magyar radikális jobboldali erők együttműködési kísérletei, 1919–1922

Az első világháborút lezáró versailles-i békeszerződések után a vesztes államok egyes politikusai nem nyugodtak bele a vereségbe és a területi veszteségekbe, és a revízió lehetőségét keresték. Nem volt ez máshogyan Németország és Magyarország esetében sem. 1919 telén a weimari köztársaságot megdönteni kívánó radikális jobboldali német politikuskok, az úgynevezett Kapp-puccs[6] szervezői, többek között *Erich Ludendorff*[7] tábornok, *Max Bauer*[8] ezredes, illetve puccskísérletben ekkor még csak mellékszereplőként résztvevő, feltörekvő szélsőjobboldali politikus, *Adolf Hitler* megkísérelték egyfajta nemzetközi revizionista szerveződés létrehozását, melynek lényege a bajor szabadcsapatok, az osztrák szélsőjobboldal, valamint az éppen zajló magyarországi fehérterror vezetőinek együttműködési megállapodása lett volna. 1919 telén Ludendorff tábornok és Bauer ezredes *Trebitsch Ignác*[9] a magyar születésű nemzetközi kémet és szélhámost küldték Magyarországra azzal a megbízatással, hogy a készülő Kapp-puccs támogatására megnyerje a magyar jobboldali erőket. Trebitsch Bauer ezredessel együtt *Prónay Pállal*[10] a Nemzeti Hadsereg egyik vezetőjével tárgyalt.[11] A Kapp-puccs a hadsereg tétovázása miatt – amely nem állt a puccsisták mellé, de nem védte meg a kormányt sem – kezdetben a kormány meneküléséhez vezetett, de a puccs nyomán kitört általános sztrájk és a bankárok, valamint a gyárilárosok ellenállása miatt négy napon belül megbukott.

Trebitsch Ignác 1920 májusában Bauer ezredessel együtt, Ludendorff levelét kézbesítve ismét Budapestre utazott *Horthy Miklóshoz*, akit ekkor már Magyarország kormányzójává választott a parlament.[12] Ludendorff ekkor elképzelhetőnek tartott volna egy általa fehér internacionálnak[13] nevezett, közép-európai jobboldali erők között létrejövő együttműködést. Szívélyes levelében Magyarországot a nacionalista eszme megmentőjének nevezi, egyúttal pedig a bajor forradalmi szervezeteknek nyújtandó anyagi támogatást is kér.[14] A nemzetközi események, a versailles-i békeszerződés és a Szovjet-Oroszország elleni intervenció azonban lényegében meghiúsították mindenféle lehetséges érdemi kooperációt Horthy és Ludendorff között.

Habár a magyar belpolitikát ekkor már az angol és francia érdekek határozták meg, titokban sor került még néhány kapcsolatfelvételi kísérletre. 1921–1922 során nemcsak a magyar nacionalista szervezetek, de a Bethlen-kormány is kereste a kapcsolatot a német jobboldalal, többek között *Gustav von Kahr*[15] későbbi bajor főkormánybiztossal, Ludendorff-fal és Hitlerrel. *Bethlen István Kozma Miklóst*[16] (aki ekkoriban a Magyar Távirati Iroda igazgatója volt) küldte Münchenbe tárgyalni 1922 tavaszán.[17] Bethlen azonban ekkor Kozma és *Gömbös Gyula*[18] tájékoztatása nyomán azt a következtetést vonta le, hogy a magyar kormány a bajorokkal akkor és ott semmiféle hasznos együttműködést nem remélhet, az ilyen irányú tárgyalások pedig egy időre félbe is szakadtak.[19]

Az 1920-as évek elején a Bethlen-kormány konszolidációs politikájának okán a magyar kormány és a német szélsőjobboldali szervezetek közötti komolyabb együttműködési kísérletek tehát alábbhagytak. Ezzel együtt azonban a magyar kormányzattal is szembenálló, bár olykor vele a közös politikai érdekek mentén mégis

összefogó nacionalista-irredenta szervezetek, elsősorban az ekkor még meghatározó, nagy taglétszámmal bíró Ébredő Magyarok Egyesülete[20] továbbra is keresték a hasonló ideológiai platformon lévő formációkkal a nemzetközi együttműködés lehetőségét, és elsősorban korábbi kapcsolataik alapján német és osztrák irányban tapogatóztak. 1923 táján a magyar és a német jobboldali körök közötti politikai együttműködésre tett kísérletek – melyekben a magyar kormány láthatóan már nem vett részt – újra megjelentek, e megújódás eredménye pedig egy igen különös, már-már képtelennek mondható, a bajor és a magyar fél komoly katonai együttműködésén alapuló államcsínykísérlet terve lett.

Dr. Szemere Béla és Ulain Ferenc fotója

A Szemere–Bobula–Ulain puccsterv a források tükrében, 1923. augusztus–november

A „magyar sörpuccs” tervének történetét – noha 1923–24-ben igen nagy sajtóvisszhangot váltott ki, illetve az említés szintjén megjelenik számos, a Horthy-korszak történetével foglalkozó szakmunkában[21] – tudomásunk szerint eddig mindössze *Serfőző Lajos* írta meg részletesen.[22] Serfőző tanulmánya, habár a maga idejében hiánypótló jelleggel bírt, elsősorban szekunder forrásokra támaszkodott, mint például korabeli sajtótermékek közleményeire, vagy éppenséggel a parlament üléseit dokumentáló kiadványokra, így megállapításai mindenképpen kritikával kezelendők. Nem tudhatjuk, hogy az 1970-es években Serfőző Lajosnak volt-e lehetősége Ulain Ferenc és társai perének Budapest Főváros Levéltárában őrzött, ma már bárki számára kutatható ügyiratának[23] tanulmányozására, azonban munkája a per levéltári forrásaira nem hivatkozik. Mivel a jelen tanulmány egy, a „magyar sörpuccs” előkészületei után lezajlott per legfontosabb iratait közreadó forrásközlemény bevezetője, így mindenképp kötelessége elsősorban a rendelkezésre álló primer, és csak másodsorban a szekunder forrásokra támaszkodni.

A puccsterv alakulor 1923 augusztusának elején kezdődhetett, amikor is Budapesten megjelent egy *Fritz Döhmel* nevű, állítása szerint lipcsei születésű, kereskedelmi végzettséggel rendelkező német fiatalember, aki magát a Hitler–Ludendorff-féle bajor nemzetiszocialista mozgalom megbízottjának mondta, és különböző hitelesnek tűnő ajánlólevelekkel felszerelve felkeresett számos magyar szélsőjobboldali szervezetet és közszereplőt.[24] A nem tisztázott motivációkkal rendelkező Döhmel egyik első útja a korábban a bajor nacionalistákkal is kapcsolatokat ápoló Ébredő Magyarok Egyesülete Sörház utcai székházába vezetett, ahol a szervezet vezetőségi tagjaival akart találkozni.[25] *Gál József* újságíró felajánlotta neki, hogy elviszi az egyesület egyik vezetőjéhez, Prónay Pálhoz. Prónay a visszaemlékezésében is leírja, hogy Döhmel felkereste, azonban ő maga nem sok hitelt adott a német fiatalember által előadottnak, és kitessékelte otthonából.[26] Döhmel, ez a látszólag élelmes, talpraesett fiatalember azonban nem adta fel, így jutott el Bobula Tituszhoz, az Amerikai Egyesült Államokból hazatért jómódú, zavaros jobboldali radikális elveket valló magyar építészmérnökhöz, illetve annak barátjához, dr. Szemere Béla főorvoshoz, a korszak ismert szélsőjobboldali figurájához és köréhez. Szemere korábban az Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete (ÁBM), egy, a Tanácsköztársaság leverése után állami jóváhagyással alakult felfegyverzett, ám erre az időre már a Nemzeti Munkavédelmi Hivatal[27] irányítása alá vont segédrendőri milícia vezetője volt. Szemere, mint továbbra is az ÁBM de facto parancsnoka, illetve Bobula, aki pénzzel támogatta a magyar szélsőjobboldalt, ekkoriban már gondolkodtak azon, hogyan lehetne a Bethlen-kormányt eltávolítani, ám tevékenységük a pusztas tervezettségben merült ki.[28] Arra vonatkozóan, hogy Döhmel pontosan mikor vette fel a kapcsolatot Szemerével és Bobulával, az információk ellentmondásosak, ám valószínűsíthető, hogy a Szemere vezette Magyar Kultúrliiga Egyesület tagjaival már 1923 augusztusában kapcsolatban állt.[29] Úgy tűnik azonban, Döhmel a Gellért Szállóban lakosztályt bérlő Bobulát kereste meg 1923. október 31-e körül, aki szinte azonnal telefonált Szemerének is. Szemere és Döhmel talán nem ekkor találkoztak először, mindenesetre ekkor mind Bobula, mind Szemere elhitték, hogy Döhmel valóban a bajor nacionalista szervezet megbízottja, aki azért jár Magyarországon, hogy a hasonló elveket valló magyar szélsőjobboldali formációkkal konkrét együttműködésről kössön megállapodást. A tárgyalások németül folytak, a németül nem tudó Szemerének pedig Bobula fordított. Döhmel arról érdeklődött, hogy Szemere, mint az ÁBM volt parancsnoka, hány embert tudna fegyverbe szóllítani egy hatalomátvételi kísérlet esetén, mire Szemere azt felelte, noha az ÁBM-et korábban egyáltalán nem államellenes összeesküvés céljára hozták létre, bizonyára lennének emberek a szervezetből, akik hajlandók az ügy mellé állni.[30] Az arra vonatkozó információk ugyancsak ellentmondásosak, vajon az ÁBM tagjainak többsége korábban beszolgáltatta-e a szolgálati fegyverét, annyi azonban bizonyos, hogy Szemerék mögött komoly fegyveres erő nem állt.

Bobulában némi kétség fogalmazódott meg Döhmel személyazonosságát illetően, mivel barátja, *Homonnay Jenő*,[31] egy ugyancsak radikális eszméket valló szobrászművész valamivel korábban felhívta a figyelmét, hogy értesülései szerint Budapesten többször megfordult egy német szélhámos, aki Hitler emberének adja ki magát, és ezen a címen próbál meg pénzt kicsalni a magyar nacionalista szervezetektől.[32] Bobula elhatározta, hogy szembesíti Döhmelt és Homonnayt, ami végül meg is történt november 6-án. Homonnay azonban a szembesítéskor azt mondta, feltehetőleg nem Döhmel az az ember, akinek a tevékenységéről értesülései vannak.[33] Ezek után Döhmel állítólag olyan német nyelvű nyomtatványokat is mutatott az összeesküvőknek, melyek felhatalmazták őt arra, hogy a magyar félnek ígéretet tegyen tizenegyezer jól felfegyverzett bajor önkéntes katona Magyarországra való átküldésére, akik mindenképpen segítik majd a magyar erőket a kormány megdöntésében. Szó volt arról is, hogy az összeesküvésbe bevonnák Héjjas Iván[34] és Prónay Pál különítményparancsnokokat, ám arról ellentmondásosak a fennmaradt információk, hogy az ő megkeresésük meddig jutott, és mennyire komolyan támogatták (volna) az összeesküvőket.[35] Az összeesküvők a források alapján arról is konkrét egyeztetéseket folytattak, hogy a Bethlen-kormányból kik azok a politikusok, akiket egy hatalomátvételi kísérlet esetén internálni vagy meggyilkolni szükséges. Szemere és Bobula leginkább a kormánytagok meggyilkolásának pártján állt, míg Ulain egykori kormánypárti politikusként mérsékeltbb állásponton volt, és megelégedett volna a rezsimváltás szempontjából nemkívánatos személyek internálásával.[36] Szó volt még a magyar és a segítségükre érkező német szabadcsapatok konkrét felvonulási tervéről, valamint zsidó vezetők, közéleti személyiségek elleni merényletekről, és egy, a tervek szerint ötezer zsidó meggyilkolását célzó pogromról is.[37] noha ezt a résztvevők lelepleződésük után kategorikusan tagadták.

Friss Újság, 1923. november 10.

Tovább a galéria oldalára [6]

A felek mindenesetre – Döhmel kezdeményezésére – német nyelven szerződést is fogalmaztak arról, miként is tudna együttműködni irredenta és antiszemita céljai megvalósításában a (majdan létrehozandó önálló) bajor és a (Bethlen-kormány eltávolítása után egy új, radikális jobboldali kormányzat vezetése alatt álló) magyar állam.[38] Az iratot kétségtelenül maga Döhmel fogalmazta németül, az pedig összesen tizenegy cikkelyben és három mellékletben foglalkozott politikai, katonai és gazdasági kérdésekkel. A dokumentum lényege az volt, hogy az újonnan megalakuló bajor állam el fogja ismerni az újonnan megalakuló magyar államot, mégpedig annak 1914-es, az első világháború és a trianoni békeszerződés életbe lépése előtti államhatárait. A szerződő államok pedig katonailag is mindenben igyekeznek segíteni egymást, elsősorban a kisantant-tagországot, Csehszlovákia ellen fognak össze és nyújtanak egymásnak katonai segítséget, ha az akár Bajorországot, akár Magyarországot megtámadná. A szerződést Szemere, Bobula és Ulain november 5-én írták alá, mint a németül Völkisch-Nationaler Aktionsausschuss Ungarns[39] névre keresztelt, újonnan létrehozott szerveződés vezetősége, és amelyet a tervek szerint Münchenben kellett volna német részről aláírnia Ludendorffnak és Hitlernek.[40] A több példányban készült szerződés egyik példányát végül Ulain Ferenc maga is aláírta, ám a második példánynál már meggondolta magát, mert komolytalannak vélte a dolgot. Furcsának tartotta többek között, hogy Bobula személyében egy amerikai állampolgár ír alá a magyar állam nevében bármit is, és leginkább személyesen akart arról mihamarabb meggyőződni, hogy Ludendorff és Hitler valóban komolyan gondolják-e a magyar irredenta szervezetekkel való lehetséges együttműködést.[41]

Adolf Hitler és Erich Friedrich Wilhelm Ludendorff

Az összeesküvők ezek után, november 5-én este ismét összegyűltek Bobula lakásán, ahol Ulainnal közölték, hogy egy korábban Münchenbe küldött futár értesítést hozott, mely szerint Hitler és Ludendorff személyesen akarják őt fogadni, és várnak rá Münchenben november 7-én este nyolc órakor.[42] Ulain – a szerződés egy példányát állítólag gondosan nadrágja farrészébe varrva, hogy megmotozása esetén azt nála meg ne találják[43] – november 6-án vonattal Münchenbe indult.

Ulain Ferenc azonban soha nem jutott ki Münchenbe, így az éppen a sórpuccsra készülő bajor nacionalista politikusokkal sem találkozhatott. Hegyeshalomnál, az osztrák–magyar határon ugyanis detektívek kíséretében feltartóztatta Záborszky Miklós rendőrfogalmazó, aki közölte vele, hogy a hatóságok tudnak az összeesküvésről, és elkobozta tőle a Hitlernek és Ludendorffnak szánt küldeményt.[44] Ulaint mentelmi jogára való tekintettel nem vették őrizetbe, azonban megkérték, hogy másnap fáradjon be a főkapitányságára, ahol már őrizetbe vették. Nem sokkal később dr. Szemere Béla és Bobula Titusz is rendőrkézre került.[45] Itt válhatott világhíressé Ulain számára is, hogy az összeesküvés nem került el a rendőrség figyelmét, a forrásokból pedig egyértelműen kiderül, hogy a hatóságok Ulain Münchenbe utazásakor már hetek óta figyelték a csoport ténylegesét. Ahhoz pedig, hogy megértsük, a rendőrség miért kísérte figyelemmel az – egyébként meglehetősen naiv – összeesküvők tevékenységét a kezdetektől, néhány hetet vissza kell ugranunk az időben. Mint azt már említettük, Fritz Döhmelt 1923 augusztusában tűnt fel Budapesten, mint a bajor-német nemzetiszocialista szervezet lobbistája. Budapesti tartózkodásának augusztus és október közötti részletei ugyan homályosak, annyi bizonyosnak tűnik, hogy ez idő tájt nem Döhmelt volt Budapesten a bajor nemzetiszocialisták egyetlen megbízottja. *Hetényi Imre*[46] rendőrfőkapitány-helyettes vallomásaiban ugyanis azt állította, hogy 1923 őszén nem kevesebb, mint ötvenhét (!) olyan német fiatalember fordult meg a magyar fővárosban, aki a Hitler–Ludendorff-féle szervezet megbízottjaként az Ébredő Magyarok Egyesületének címzett ajánlólevellel rendelkezett.[47] Ezeknek az embereknek a többségét a rendőrség beazonosította, majd őrizetbe vették és kiutasították őket Magyarországról.[48] Döhmelt tehát lehetett volna egy a számos Hitler-megbízott közül, ám úgy tűnik, ennél valamivel több volt. Ugyanis már a kezdet kezdetén sem csupán a magyar nacionalista szervezetekkel kereste a kapcsolatot – augusztus 20-a körül felkereste a Neues Pester Journal, illetve az Egyenlőség című liberális lapok szerkesztőségét, hogy lerántsa a leplet az antiszemita-irredenta összeesküvésről. Ellátogatott a Pesti Izraelita Hitközséghez is, innen jutott el *Vázsonyi Vilmos*[49] liberális nemzetgyűlési képviselőhöz, aki láthatólag komolyan vette Döhmelt állításait, majd elintézte, hogy a fiatalabbnak a legnagyobb titokban kormánytagok fogadják.[50] 1923. augusztus 24-én a parlamentben *Daruváry Géza*[51] külügyminiszter és miniszterelnök-helyettes, *Rakovszky Iván*[52] belügyminiszter, valamint *Kánya Kálmán*,[53] a külügyminiszter állandó helyettese hallgatták meg Döhmelt, aki részletesen előadta, szerinte mire készülnek az összeesküvők, és hogy nézete szerint tevékenységüket a kormánynak komolyan kellene vennie.[54] *Rakovszky* utasítására a rendőrség elrendelte a nyomozást, ám miután Döhmelt úgy észlelte, az általa előadottaknak nem sok hitelt adnak, elment a szociáldemokrata Népszava szerkesztőségébe is, hogy az összeesküvést – lehetőleg pénzjutalomért cserébe – megszelleztesse, majd személyes találkozót kért a nyomozást vezető *Hetényi Imre* rendőrfőkapitány-helyestől. Érdekes momentum, hogy ez idő tájt *Vázsonyi Vilmos* fia, *Vázsonyi János* szállást biztosított Döhmelt számára, pénzadománnyal látta el, illetve jó minőségű ruhákat is vásárolt neki.[55] A német fiatalembernek tehát egy ideig úgy jártzott, sikerült valamiféle haszonra szert tennie.

Hetényi főkapitány-helyettes a jelek szerint ugyancsak igyekezett komolyan venni a Döhmelt által előadottakat, és *Hirsch Sándor* detektívfelügyelő kíséretében Münchenbe küldte őt annak felderítése végett, vajon tényleg fennállhat-e valamiféle komolyabb együttműködés lehetősége a német és a magyar szélsőjobboldal között.[56] Hogy Münchenben pontosan mi történt, az a források alapján nem rekonstruálható pontosan, Fritz Döhmelt mindenestre vallomásaiban azt adta elő, hogy *Hirsch* felügyelővel együtt Hitler egyik bizalmasával, *Christian Weberrel*[57] léptek kapcsolatba, aki nagyon előnyösnek vélte a magyarországi nacionalista szervezetekkel való összeköttetést, és bajor segítséget ajánlott a Bethlen-kormány eltávolításához.[58] Ezek után Döhmelt a rendőrséggel abban maradt, hogy beépített emberként egy nyomozót küldjenek a csoport megbeszéléseire, akik ő majd hitlerista bajor katonaként mutat be. Erre a célra a legalkalmasabbnak a németül anyanyelvi szinten tudó *Seibold Jenő* detektívfelügyelő tűnt, akit Döhmelt Bobulának végül, mint *Franz Müller* bajor őrmestert mutatott be.[59] E konspiratív beépülési kísérletre azonban csak a legvégén, 1923. november 6-án került sor, nem sokkal azelőtt, hogy Ulaint az osztrák–magyar határon feltartóztatták. (Lásd az 1., 2., 3., 4. számú dokumentumot!)

Noha a magyar összeesküvők végig lelkesen tevékenykedtek, látszólag mit sem sejtve arról, hogy Hitler megbízottja kettős/többes játékot játszik, és az összeesküvést lényegében eladta a kormánynak, arra is mutatnak adatok, hogy nekik is tudniuk kellett: tevékenységük nem zajlik titokban. Hetényi maga is előadta vallomásaiban, hogy Prónay Pálon keresztül már 1923 szeptemberében figyelmeztette[60] Szemerét, hogy a rendőrség tud az összeesküvésterről, és hogy a Szemere-kör lehetőleg hagyjon fel az országra nézve káros következményeket sejtető tevékenységével. Sőt, miután a Prónay közvetítésével küldött üzenet nem használt, *Marinovich Jenő*[61] budapesti rendőrfőkapitány személyesen is magához hívatta Szemerét, és figyelmeztette, hogy hagyjon fel államellenes tevékenységével.[62] Letartóztatásuk után Szemere, Bobula és Ulain kategorikusan tagadták, hogy a magyar kormány megdöntésére szöttek volna összeesküvést, noha mindnyájan részleges beismerő vallomást tettek arra vonatkozóan, hogy valóban keresték a bajor-német szélsőjobboldalal a kapcsolatfelvételi lehetőségét. Lényegében mindhárman azt adták elő, hogy sikeres együttműködés esetén német kapcsolataikat a magyar állam javára használták volna fel, utólag pedig jelentést kívántak volna tenni a kormánynak és személyesen Horthy kormányzónak, így legfeljebb afféle önjelölt diplomatákként jártak el, de semmiképpen sem szöttek államellenes összeesküvést.

Bobula eleinte semmit nem volt hajlandó mondani az őt kihallgató rendőröknek és ügyészeknek, és arra hivatkozva, hogy ő amerikai állampolgár, fogvatartását teljesen jogellenesnek ítélte.[63] Szemere ellenben rögtön az elején elég részletes vallomást tett, és szervezkedését igyekezett a lehető legelőnyösebb színben feltüntetni, továbbá azzal mentegőztette, hogy mivel németül nem tud, a tárgyalások pedig többnyire a csak németül beszélő Döhmeltre tekintettel németül folytak, összeesküvőtársai csak annyit osztottak meg vele az elhangzottakból, amennyit jónak láttak, ő a megbeszélések tényleges tartalmát ellenőrizni nem tudta.[64] Az összeesküvés három kulcsfigurája közül a gyakorló ügyvéd Ulain Ferenc tette talán a legjózanabb vallomást, beismerve, hogy már korábban is személyes kapcsolatban állt Ludendorff-fal és Hitlerrel, és bajor összeköttetéseit mindenképpen csak és kizárólag a magyar állam javára, a területi revíziós igények szolgálatába állítva használta volna fel. Igyekezett kihangsúlyozni, hogy a Szemere-körben folyt megbeszélések komolytalannak tartotta, a Döhmelt által szorgalmazott szerződést pedig még inkább, mert a megbeszélések egyoldalúak voltak, mindenféle konkrétum nélkül. Azt ugyan elhitte, hogy Döhmelt valóban Hitler megbízottja, hiszen olyan ismeretekkel rendelkezett, amelyek ezt igazolták, ám mindenképpen szükségesnek tartotta a Hitlerrel és Ludendorff-fal folytatandó személyes tárgyalásokat, és annak függvényében tartotta átgondolandónak a továbbiakat, hogy a német fél mit és hogyan tud végül megvalósítani odahaza a saját elképzeléseiből.[65] Magát mentendő, rögtön feltartóztatása után egy memorandumot is küldött a kormányzónak, melyben beszámol a Hitler–Ludendorff-csoporttal való korábbi tárgyalásairól és az esetleges német–magyar együttműködés lehetséges távlatáról. Ulain egészen konkrétan Ludendorffék 28.000 katonájáról ír, akiket hajlandóak lennének Magyarország támogatására rendelni, és akiknek segítségével akár egy, a nyugat-magyarországi felkeléshez hasonló kisebb gerillahabóru keretében vissza lehetne foglalni a Felvidék egy részét. Továbbá azt is hangsúlyozza, hogy Hitler és Ludendorff ugyan a túlzottan mérsékelt politikát követő Bethlen-kormány felé bizalmatlanok, ezért is keresték a kapcsolatot kormányon kívüli magyar politikusokkal, ám Horthy mint államfő felé maximális bizalommal viseltetnek.

[66] Szemerét, Bobulát és Ulaint végül lázadás előidézésére irányuló szövetség létesítésével gyanúsították és vádolták meg, Ulain Ferenc mentelmi jogának ügyét pedig a nemzetgyűlés mentelmi bizottsága 1923 novemberének utolsó napjaiban tárgyalta, és alapos vizsgálatot folytatott le.[67] A fajvédő képviselő igyekezett kisebbíteni az ügyet, illetve azt hangsúlyozták, hogy Ulain és társai a rendőrség által felbérelt agent provocateur áldozatai, és elsősorban *Pakots József*[68] és *Vázsonyi Vilmos* polgári liberális képviselőkkel szemben fogalmaztak meg vádakot, akiknek célja szerintük a fajvédő politikusok nyílt lejáratása volt.[69]

Helyzetjelentést küldött az ügyről a kormányzónak Kozma Miklós is, melyben Ulain Ferencet és társait zavaros fantasztaáknak, Döhmelt pedig mind az összeesküvőket, mind a magyar államapparátust és politikusokat anyagi haszonszerzés céljából félrevezető nemzetközi kalandornak, a puccstervet komolytalan, a

magyar kormányra és államra veszélyt nem jelentő szervezkedésnek aposztrofálja, amely mögött sem komoly politikai, sem fegyveres erő egy percig sem állt. [70] A parlament mentelmi bizottságának 1923. november 22-i keltezésű jelentése Ulain Ferenc képviselő mentelmi jogának felfüggesztését javasolta a nemzetgyűlésnek azzal az indoklással, hogy a terhére rótt cselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható, fogvatartása pedig indokolt és jogszerű. Hiszen Ulain valóban szövetségben állt Szemerével és Bobulával, akikkel hárman Döhmelt közvetítésével a bajor forradalmi szervezetekkel való együttműködést tervezték, melynek célja láthatólag a magyar kormány erőszakos megdöntése volt. A rendőrség a bűncselekmény megvalósítása közben tetten érte, hiszen november 7-én a Münchenbe tartó vonaton tartóztatták fel Hegyeshalomnál, és meglátálták nála a bajor és a magyar nacionalista szervezetek közötti együttműködési szándék bizonyítékául szolgáló dokumentumokat, melyeket le is foglaltak. [71]

Szózat, 1923. december 23.

[Tovább a galéria oldalára](#) [8]

Ulain és társai büntetőügyét a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék *dr. Langer Jenő* kúriai bíró elnökletével 1923 decemberében és 1924 januárjában tárgyalta. A tárgyalásról, noha annak jegyzőkönyve nem maradt fenn a levéltári források között, számos sajtótermék, köztük az Ébredő Magyarok Egyesületének szélsőjobboldali lapja, a Szózat is tudósított, és természetesen igyekezett megvédeni a puccsterv főszereplőit. A Szózatban ügyvédjén keresztül az ekkor a müncheni sörpuccs miatt büntetőeljárás alatt álló Hitler is kiadott egy sajtónyilatkozatot, mely szerint Döhmelt sosem volt az ő vagy pártja megbízottja, és a bajor nemzetiszocialistáknak sosem állt szándékában a magyar állam belügyeibe beavatkozni. [72] Ugyanebben a sajtóközleményben idézte a Szózat *Anton Drexler* [73] és *Alfred Rosenberg* [74] német nemzetiszocialista politikusok nyilatkozatait is, akik ugyancsak azt állították, hogy Döhmelt sosem volt a bajor nemzetiszocialisták megbízottja, komolyabb együttműködési szándék a magyar szélsőjobboldal irányában nem állt fenn. A fajvédők lapja is arra az álláspontra helyezkedett, hogy Döhmelt valójában a magyar kormány és Vázsonyi Vilmosék által közösen felhasznált agent provocateur volt, a célja pedig Ulain Ferenc és társai beugratása, koncepciók perbe fogása, ezen keresztül pedig a fajvédők és az ÉME lejáratása volt. [75]

A büntetőtörvényszék 1924. január 24-én hirdette ki az ügyben az elsőfokú ítéletet, melyben mindhárom vádlottat: Ulain Ferencet, Szemere Bélát és Bobula Tituszt is mindössze egy hónap és tizennégy napi államfogházra, továbbá a bűnügyi költségek és a fogvatartás költségeinek megtérítésére ítélte. [76] A vádlottakat 1923 decemberében már szabadlábra is helyezték, büntetésüket a bíróság kitöltöttnek vette. [77]

Az ítélet indoklása szerint a vádlottakat azért találta bűnösnek a bíróság csupán a lázadásra irányuló szövetség létesítése enyhe tényállásában, mert nem volt megállapítható, hogy a Szemere–Bobula–Ulain-csoport valóban kapcsolatban állt volna a Hitler–Ludendorff-féle szervezettel, hiszen Fritz Döhmeltnek, aki ellentmondásos vallomásokot tett az ügyben, valódi személyazonossága nem volt felfedhető. A bíróság véleménye szerint szinte bizonyos, hogy a német fiatalember a valóságban sosem volt a bajor forradalmi szervezetek megbízottja, csupán annak adta ki magát, hogy anyagi előnyökhöz jusson, és a magyar kormányt és rendőrséget is félrevezette. A bajor féllel nem állt fenn tényleges katonai-politikai együttműködésre irányuló kapcsolat, a Döhmelt által említett bajor fegyveresek pedig nem voltak az országban, és nem is tudtak volna észrevétel nélkül bejutni. Továbbá Szemere, Bobula és Ulain nem rendelkeztek fegyveres erővel, ezért tevékenységük a magyar államra veszélyt nem jelentett, a kormányt nem tudták volna megdönteni. A törvényszék nem vette súlyosbító körülménynek a német nyelvű szerződés aláírását sem, enyhítő körülményként vette ugyanakkor figyelembe a vádlottak büntetlen előéletét, illetve azt, hogy hazafias szempontok vezérelték őket és cselekményük a nagyobb veszélyt nélkülözte. [78] **(Lásd az 5. számú dokumentumot!)**

Noha a vádlottak minden komolyabb büntetés nélkül megúszták a puccsterv előkészületeit, úgy érezték, a becsületükön mindenképp folt esett, így az elsőfokú ítélet ellen fellebbezéssel éltek. A per végül a Budapesti Királyi Ítéltáblán folytatódott, mely 1924. április 7-én kelt másodfokú ítéletében felmentette mindhárom vádlottat a lázadásra irányuló szövetség létesítése alól. [79]

A királyi ügyészség a másodfokú ítéletet megfellebbezte, a Királyi Kúria mint harmadfokú bíróság azonban végül 1924. november 18-án kelt végzésében helybenhagyta a másodfokú ítéletet, így végül a legmagasabb bírói fórum is a vádlottak ártatlansága mellett foglalt állást. [80]

Fritz Döhmelt – a német szélsőjobboldali szervezetek egyéb megbízottjaihoz hasonló módon – a magyar hatóságok kitoloncolták Magyarországról a német rendőrség Münchenben tanúként hallgatta ki Hitler és társai hazaárulási ügyében, illetve a német ügyészség hazaárulás miatt büntetőeljárást kezdeményezett ellene. [81]

Nemzetközi kitekintés – a sikertelen müncheni sörpuccs, 1923. november 8–9.

Ulain Ferenc szándékai szerint éppen 1923. november 7-én, a sörpuccs előestéjén utazott volna ki Münchenbe Hitlerrel és Ludendorff-fal tárgyalni, ha Hegyeshalomnál fel nem tartóztatják a magyar rendőrök. Emiatt nem zárható ki, hogy a bajor szélsőjobboldali szervezetekkel való korábban meglévő, Fritz Döhmelt személyétől független kapcsolatainak köszönhetően pontosan tudta, mi, hogyan, és főleg mikor készül Bajorországban, a magyar kormány esetleges megbuktatását pedig a müncheni sörpuccs-csal szorosán összehangolva képzelte el. [82] Ha Döhmelt esetleg szélhámos / agent provocateur is volt, aki talán sosem állt kapcsolatban a bajor forradalmi szervezetekkel, Ulain korábbi tárgyalásainak és értesüléseinek köszönhetően tudhatott bizonyos dolgokat. Érdemes tehát a bajor sörpuccsot is legalább néhány mondat erejéig megvizsgálnunk, hogy a Szemere–Bobula–Ulain-csoport tevékenységét a maga képtelenségével és komolytalanságával együtt bizonyos szinten nemzetközi kontextusba tudjuk helyezni.

Gustav von Kahr, bajor fő kormánybiztos

Ulain Ferenc saját bevallása szerint 1923 nyarán folytatott tárgyalásokat Hitlerrel és Ludendorff-fal. A föderális államként működő weimari köztársaságon belül nagyfokú önállósággal rendelkező Bajorország tartományban a gazdasági helyzet igen instabil volt, a társadalmi elégedetlenség pedig a szélsőséges politikai formációknak kedvezett. Ilyen volt az NSDAP, illetve a vele szoros szövetségben álló, félkatonai jellegű Kampfbund is. A politikai hatalmat ebben az időben Gustav

von Kahr különleges jogkörrel felruházott, a politikai-gazdasági helyzet megoldására megbízást kapott fő kormánybiztos gyakorolta *Hans von Seisser*[83] ezredessel, a bajor rendőrség vezetőjével és *Otto von Lossow*[84] tábornokkal közösen. A különleges jogköröket birtokló végrehajtó hatalom képviselői ideológiailag maguk sem álltak túl messze a politikai szélsőségektől, ám mégis a nemzetiszocialisták mellőzésével igyekeztek politikai tőkéet kovácsolni a fennálló válságból.[85] Hitler és Ludendorff attól való félelmükben, hogy bár Bajorország nacionalista politikuskor irányítása alá került, őket mégis mellőzni fogják, 1923. november elején erőszakkal próbálták meg magukhoz ragadni a hatalmat. A sörpuccs abban a müncheni sörcsarnokban, a Bürgerbräukellerben vette kezdetét, ahol Gustav von Kahr éppen egy tömeggyűlésen tartott beszédet, és ahová november 8-án este Hitler és fegyveresei berontottak, majd deklarálták a közhatalmat gyakorló politikuskor letartóztatását. Az épületet az Ernst Röhm[86] vezette SA[87] hatszáz fegyverese vette körül. Kahr pedig a fegyveres fenyegetés hatására biztosította Hitler támogatásáról. Hitler ugyanitt gyűjtő hangú beszédet tartott, és pillanatok alatt maga mellé állította a sörcsarnokban összegyűlt több ezres tömeget. A nemzetiszocialista milícia ezután megszállta München fontosabb kormányzati létesítményeit és középületeit, az éjszaka során pedig, miután Hitlerék úgy gondolták, nincs tovább szükségük Kahr-ra és embereire, szabadon is engedték őket.[88]

A puccskísérletnek azonban igen komoly hiányossága volt, hogy a rendőrség nem állt mellé. Másnap reggel, november 9-én Ludendorff tábornok javaslatára kétezer főt számláló menet indult a bajor védelmi minisztérium elfoglalására, a müncheni Odeonplatznál azonban Hitlerék szembe találták magukat a szövetségi kormányzathoz hűséges karhatalmi erőkkel, ahol lövöldözés tört ki. Az összecsapásban tizenhat puszta puccsista és négy rendőr halt meg, Hitler és a puccs vezetői pedig elmenekültek a helyszínről. Az államcsínykísérlet csúfosan megbukott, Hitler pedig néhány napon belül őrizetbe vették [89]

A későbbi német diktátor végül hazaárulás vádjával öt év börtönre ítélte a bíróság, a háborús hősként tisztelt Ludendorff tábornokot ellenben felmentették minden vád alól. Részben növekvő népszerűségének köszönhetően Hitler is csak kilenc hónapot töltött börtönben, majd megírta *Mein Kampf* [*Harcom*] című emlékiratát. A balul sikerült puccskísérlet Hitler hosszabb távon országosan ismert és népszerű politikussá tette, olyannyira, hogy tíz évvel később, 1933-ban alkotmányos úton válhatott Németország kancellárjává, majd rövidesen véreskezű diktátorává.[90]

Bár a bajor sörpuccs a jóval komolytalanabb háttérrel rendelkezett, még a fegyveres erőt is nélkülöző „magyar sörpuccs” tervéhez hasonlóan elbukott, mindkét szélsőjobboldali akció rámutatott már az 1920-as évek első felében, milyen válságok és traumák munkáltak az első világháborút elveszített államok társadalmaiban, és előre vetítették a politikai szélsőségek későbbi, 1930-as évekbeli erőteljes, szinte meggátolhatatlannak tetsző térnyerését.

Egy komolytalan puccsterv kérdőjelei és mérélege

Noha Szemere Bélát, Bobula Tituszt és Ulain Ferencet a legfelsőbb magyar bírói fórum végül ártatlannak találta még a lázadásra irányuló szövetségi létesítésének viszonylag enyhe tényállásában is, és az általuk bajor-német közreműködéssel tervezett puccskísérlet éppen azért, mert nem maradt több puszta tervezettségénél, kétségtelenül komolytalan volt, mégis jelentős politikai botrányt kavart 1923–24-ben, és számos kérdőjelet maig felvet.

A legnagyobb kérdőjelet az összeesküvéket megkönyező és beugrató, feltehetőleg mindenkit félrevezető német fiatalember, Fritz Döhmel személye és motivációja jelenti. Az összeesküvést említő szakirodalom általában azon az állásponton van, hogy Döhmel valószínűleg nem volt más, mint a Bethlen-kormány által felbérlet agent provocateur, akinek felhasználásával Bethlenék célja a kormánypártból kivált szélsőjobboldali fajvédő képviselőcsoport kompromittálása volt.[91] vagy pedig megelégszik azzal a még egyszerűbb magyarázattal, hogy Döhmel eredetileg valóban Hitler megbízottja volt, a német és a magyar szélsőjobboldali szervezetek közötti kapcsolat pedig valóban fennállt.[92] A „magyar sörpuccs” terve még a nemzetközi idegen nyelvű szakirodalomban is feltűnik az említés szintjén, a külföldi tudományos művek pedig rendszerint ugyancsak kész tényként kezelik, hogy a magyar és a német fél között együttműködési megállapodás állott fenn.[93] Nevezik Döhmelt a különböző szakmunkák diplomatának, ügynöknek, szélhámosnak, nemzetközi kalandornak, agent provocateurnek, azonban mivel a puccstervet egyáltalán megemlíti művek többnyire nem tárgyalják részletekbe menően az előkészületeket, illetve nem igazán hivatkoznak az úgy levéltári forrásaira sem, így a látható ellentmondásokra sem világítanak rá.

Annyi kétségteljes igaz, hogy Ulain Ferenc és az Egységes Pártból kiváló, később a Magyar Nemzeti Függetlenségi Pártot megalakító fajvédő frakció viszonylagos kellemetlenségeket okozott a konszolidációs munkálkodó Bethlen-kormánynak, nem csupán puszta kiválásukkal, de számos, a kormányzathoz köthető korrupciós ügy nyilvánosságra hozatalával is. Ulain maga számos alkalommal interpellált a parlamentben különböző korrupciós ügyek kapcsán, ezzel pedig rontotta a Bethlen-kormány hitelét.[94] A Magyar Általános Hitelbank 1923 nyarán ugyanis több kormánypárti és ellenzéki képviselőnek, köztük Rakovszky Iván belügyminiszternek juttatott összesen körülbelül 300 millió koronányi értékben „ajándékreszvényeket”, továbbá súlyosan megsértette a spekulációs szabályokat is.[95] A kirobant részvénybotrányt Nagy Emil igazságügyi miniszter nem volt hajlandó eltusolni, hanem utasította a tárcája irányítása alá tartozó ügyészséget vizsgálat indítására. Részben ez is közrejátszott abban, hogy 1924-ben lemondott az igazságügyi tárca éléről, és Bethlen miniszterelnökkel is megromlott a viszonya. Ulainnak tehát igen sok köze volt a Horthy-korszak egyik nagy korrupciós botrányának kirobantásához, mely, ha kormányválságot nem is okozott, de rontotta a Bethlen-kormány hitelét. Bethleneknek tehát érdekükben állhatott lejártni a Gömbös vezette fajvédő képviselőket, köztük Ulaint, ám a levéltári források alapján kétségbe vonható az a magyarázat, mely szerint Döhmel egyszerűen a magyar kormány által erre a célra felhasznált agent provocateur lett volna.

Ha ugyanis megnézzük az ügyben nyomozó Hetényi rendőrfőkapitány-helyettes vallomását, illetve a budapesti rendőr-főkapitánynak küldött jelentését, valamint Seibold Jenő detektívfelügyelő vallomását, a dokumentumokból kiderül, hogy Döhmel már azelőtt megjelent Budapesten, és bajor nacionalista szervezet megbízottjaként kereste a kapcsolatot a magyar szélsőjobboldali szervezetekkel, hogy tevékenységére a rendőrség felfigyelt volna. Döhmel végül valóban a politikai rendőrség ügynöke lett egy rövid időre – ebben Döhmel és Hetényi vallomása is egybevág –, és elsősorban anyagi haszonszerzés reményében jelentéseket tett a hatóságoknak az összeesküvő tevékenységéről, eltulozva az ügy komolyságát.

Feltehetjük tehát a kérdést, hogy előfordulhatott-e olyan furcsa helyzet, hogy a magyar hatóságok, elsősorban a mai értelemben vett polgári titkosszolgálati tevékenységet végző budapesti rendőr-főkapitányság politikai nyomozó főcsoportja, a felette álló Rakovszky belügyminiszter utasítására úgy szervezett volna be egy láthatólag valóban német anyanyelvű személyt az összeesküvők beugratására, hogy konspiratív módon eljátszották, hogy tevékenységéről csak később értesültek, miután Döhmel már felbujtató valamilyen fokú cselekvésre a kormányt egyébként valóban megdönteni szándékozó Szemere–Bobula–Ulain-csoportot. A válasz természetesen az, hogy mindez ugyan elképzelhető, ámde aligha valószínű vagy életszerű. Irracionálisnak hangzik az ötlet már csak azért is, mert Döhmel, ha lehet hinni a forrásoknak, eredetileg Szemerét és Bobulát környékezte meg, akik tőle függetlenül már gondolkodtak a kormány megdöntésén. Ulaint mint politikai befolyással rendelkező képviselőt és a bajor nacionalistákkal valóban kapcsolatot tartó személyt csak valamivel később vonták be. Tehát amikor Döhmel felvette a kapcsolatot Szemerével és Bobulával, még nem tudhatta, hogy nemskára Ulain válik az összeesküvés kulcsfigurájává. Mindent egybevetve úgy tűnik, Döhmel eredetileg nem volt a magyar kormány embere, hanem teljesen önállóan, nem tudni, kinek a megbízásából tevékenykedett, a rendőrségnek pedig csak később kezdett jelentést tenni.

Elképzelhető az a forgatókönyv is, hogy Fritz Döhmel eredetileg valóban a bajor nacionalista szervezet megbízottja volt, ám később önállósította magát, és anyagi haszonszerzés reményében szó szerint eladta a birtokában lévő információkat, az összeesküvést pedig a saját pillanatnyi érdekei szerint igyekezett felnyújtani. Vallomásának ellentmondásai, már-már kacagató momentumai – melyek szerint például, noha eredetileg a német szélsőjobboldali embere volt, politikai meggyőződését tekintve valójában idealista kommunista és filozofemita, a radikális jobboldali összeesküvéket pedig azért leplezte le, hogy megakadályozza az általuk állítottól tervezett erőszakos antiszemita cselekményeket[96] – szintén arra engednek következtetni, hogy egyrészt az anyagi haszonszerzés motiválhatta, másrészt tudatosan igyekezett minél nagyobb botrányt kirobantani, és minél inkább összekuszálni a szálakat.

Érdekesebben fogalmaz ugyanakkor a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék elsőfokú ítélete, mely szerint Döhmel személye a magyar állam számára is talány, és valószínű, hogy a mögötte álló köröket külföldön, de minden bizonnyal nem Bajorországban kell keresni, Döhmel pedig mind az összeesküvéket, mind pedig a magyar hatóságokat csúnyán félrevezette.[97] A külföldön, de nem Bajorországban jelentheti azt is – noha közvetlen bizonyíték hiányában nem kell egyetértésünkre a büntetőtörvényszékkel sem –, hogy a szóban forgó fiatalember valamely külföldi állam titkosszolgálatának ügynöke volt, aki azt a megbízást kapta, hogy lehetőleg igyekezzen szabotálni a német és a magyar szélsőjobboldali szervezetek közötti együttműködési kísérleteket.

Amennyiben megengedjük magunknak, hogy feltételezéseinkbe bocsátkozzunk, nem lévén más fogódzónk, akkor feltehetjük a logikus kérdést, vajon ebben az időszakban mely államnak vagy államoknak állhatott érdekében a feltörekvő német szélsőjobboldali szervezetek nemzetközi kapcsolatépítésének megakadályozása. Elméletileg szóba jöhet Franciaország, Ausztria, de akár maga a weimari köztársaság is. A viszonylag közeli múltban, 2009-ben került elő a Francia Nemzeti Levéltárból is kapott némi sajtónyilvánosságot egy francia titkosszolgálati jelentés, amely szerint a francia hírszerzés emberei megfigyelték a feltörekvő nemzetiszocialista vezért és körét, és amely Mussolinihez hasonló, Anschluss-szónoki kvalitásokkal és karizmatikus kisugárzással bíró politikuskor festi le Hitler[98] Ugyanez érvényes lehet akár a környező kismantant államokra is, amelyeknek szintén nem állt érdekében, hogy Magyarországon bármely politikai erő külföldi szövetségeseire tegyen szert revizionista törekvések megvalósítása érdekében, így öket sem zárhatjuk ki az ilyen irányú feltételezésekből.

Ott volt továbbá az ekkoriban önálló Ausztria is, mely mint az Osztrák–Magyar Monarchia egyik utódállama szintén rengeteg belpolitikai és gazdasági problémával küzdött. A politikai szélsőségek számára ott is kiváló táptalajt szolgáltatott az első világháborút elvesztése utáni krízishelyzet, az ország kormányának pedig valós veszélyként kellett számolnia azzal, hogy Németország a német egység ekkoriban reneszánszát élő víziójának megvalósítása érdekében előbb-utóbb annektálja majd Ausztriát. A nemzetiszocialista típusú, Anschluss-párti mozgalmak már itt is korán felütöttek a fejüket, és mint tudjuk, az annaxióra végül a Hitler vezette náci német kormány által sor is került tizenöt évvel később, 1938-ban.[99]

Végül szóba jöhet maga a *Friedrich Ebert*[100] államelnök és *Gustav Stresemann*[101] kancellár vezette weimari köztársaság. A monarchiából némi átmenet után köztársasággá átalakult birodalom ugyancsak nagy gazdasági és társadalmi válságokkal küzdött, a fokozódó elégedetlenség növelte itt is a szélsőséges eszmék hirtető politikuskor, így Hitler népszerűségét. Annyi bizonyos, hogy a német titkosszolgálatoknak voltak beépített embereik a szélsőséges szervezetekben. Maga Hitler életének egyik kevéssé ismert momentuma, hogy eredetileg úgy került kapcsolatba a nemzetiszocializmussal, hogy a rövid életű Bajor Tanácsköztársaság leverése után, 1919-ben a német hadsereg bajorországi hírszerző- és propagandaegységének dolgozott.[102] Az egyik ilyen, a katonai titkosszolgálat által megfigyelt radikális szervezet volt a sok közül az ekkor még jelentéktelen DAP,[103] a Német Munkáspárt, melybe Hitlernek annyira jól sikerült a beépülés, hogy később a vezetője lett, és Nemzetiszocialista Német Munkáspárt (NSDAP) néven pár év alatt országos mozgalommá szervezte.[104] Bár mindez hangsúlyozottan a feltételezések birodalmába tartozik, egyáltalán nem zárható ki az sem, hogy Döhmel a német titkosszolgálat ügynöke volt, akinek célja a nemzetiszocialisták tevékenységének bomlasztása volt, különös tekintettel a nemzetközi kapcsolataikra.

Noha Hitler a magyar szélsőjobboldal lapjában, a Szózatban sajtónyilatkozatot is kiadott, melyben tagadta, hogy Döhmel az ő megbízottja lenne, ez önmagában semmit nem bizonyít. Hiszen Hitler éppen ekkor tartóztatták le egy államcsínykísérlet miatt, amúgy is szorult helyzetét pedig nem akarta azzal tetézni, hogy beismeri: a bajor sörpuccsot nemzetközi közreműködéssel akarta volna végrehajtani, illetve annak sikere esetén nem átalott volna beavatkozni egy másik állam belügyeibe is. Döhmel tehát éppenséggel korábban akár kapcsolatban is állhatott a Hitler–Ludendorff-körrel, erre utalhat jól informáltsága, a bajor belpolitikai viszonyok alapos ismerete is, mellyel Ulaint sikerült meggyőznie.[105] Fritz Döhmel szokatlanul magas képzettségére és diplomáciai jártasságára utalhat az a tény is,

hogy az összeesküvők vallomásai szerint a bajor–magyar politikai együttműködés kissé képtelen, de mégiscsak szakszerű szerződéstervezetét piszkozat nélkül, egyből tisztázatlanban vetette papírra.

Noha elképzelhető, hogy Döhmel egyszerű szélhámos volt, akit pusztán az anyagi haszonszerzés motivált, az általa végzett igen magas szintű, magukat az összeesküvőket, valamint a politikusokat és rendőröket is megtévesztő dezinformációs tevékenység engedhet következtetni akár egy, a háttérben meghúzódo, nemzetközi titkosszolgálati játszámra is.

Fritz Döhmel valódi kitérő persze valószínűleg már soha nem derül fény lassan száz év távlatában sem, így csupán a logikusnak ható elképzelésekre hagyatkozhatunk. Bármi is az igazság a „magyar sörpuccs” tervével kapcsolatban, annyi bizonyos, hogy az a sokkal komolyabb bajor sörpuccshoz hasonlóan már a kezdetén megbukott. Ahogyan a német szövetségi kormányának sikerült egy időre a szélsőjobboldalt háttérbe szorítania, úgy 1923 végére a Bethlen-kormányának is sikerült Gömböst és körét a parlamentben elszigetelni és kihúzni a szélsőjobboldal méregfogát.^[106]

Ezzel együtt igen ironikus és ugyanakkor valahol félelmetes is, hogy a magyar szélsőjobboldal képviselői éppen azzal az ekkoriban még túl komolyan nem vehető, sőt, sokak által nevelésnek tartott német politikussal keresték a kapcsolatot, és vártak tőle segítséget saját hagyományos politikai elképzeléseik megvalósításához, aki kevesebb, mint húsz évvel később a huszadik század leghírhedtebb tömeggyilkos diktátorává vált. Talán túlzás ilyesmit állítani, de mégis a „magyar sörpuccs” terve, ez az akkor és ott komolytalannak, nevelésnek ható államcsíny-előkészület mintha megelőlegezte és predesztinálta volna Magyarország 1940-es évekbeli gyászos politikai-katonai szerepvállalását és a náci Németország egyik leghűségesebb szövetségesevé, utolsó csatlósává válását a második világháborúban. Egyéni szinten érdekes módon ugyanez mondható el az 1923-as összeesküvés vezéralakjáról: a politikai pályáját az Egységes Pártban kezdő, majd a fajvédő és a kiszagzapártokban folytató Ulain Ferenc az 1940-es években a *Szállasi Ferenc* vezette Nyilaseresztes Párthoz csatlakozott, amely a világháború utolsó hónapjaiban német segítséggel tényleges puccsot végrehajtva németbarát bábkormányt juttatott hatalomra, és ezzel beláthatatlan veszteségeket okozott a háborút ekkora már mindenképpen elvesztett országnak.

Dokumentumok:

1.

Dr. Ulain Ferenc ügyvéd, nemzetgyűlési képviselő vallomása *Budapest, 1923. november 11-14.*

Jegyzőkönyv

Felvetetett a pestvidéki kir. ügyészség fogházában 1923. november hó 14-én. Ulain Ferenc gyanúsított előadja:

Bobula Tituszt régebről ismerem, anélkül, hogy vele szorosabb összeköttetésben állottam volna. A tőlem lefoglalt szerződés keltét megelőzőleg mintegy három nappal Bobula lakására mentem, ahol ott volt Döhmel és Szemere is. A beszélgetés, amelynek legfőbb szövevénye Döhmel volt, a bajor viszonyokról folyt. Döhmel, aki a bajor viszonyok alapos ismerőjének bizonyult, elmondta, hogy két nappal előbb Kahr bajor kormányfőbiztossal, Ludendorff-fal és Hitlerrel együtt volt, tőlük kapott megbízást arra, hogy Magyarországra jöjjön politikai kapcsolatok létesítése végett; felmutatott valami írásokat is saját igazolása végett, elmondta, hogy a bajor mozgalom Anglia pénzügyi és Olaszország diplomáciai támogatásával folyik.

Azon kívül sok olyan személyi momentumot terjesztett elő, amelyek engem, aki a német viszonyokat régebbi összeköttetésem révén alaposan ismerem, meggyőzték arról, hogy előadásai valószínűek. A bajorok céljait is ismertette és elmondta, hogy noha Ludendorff nem szándékozik Franciaország ellen offenzívát is kezdeni, mert ehhez elegendő ereje nincs, mégis lehetőnek látszik, hogy egy francia részről meginduló támadás, amelyet azonban különböző okokból valószínűtlennek tart, esetén a csehekkel is konfliktus támadhat. En ekkor visszagondoltam azokra a tárgyalásokra, amelyek akkor megszakadtak, és amelyeket folyó év tavaszán Ludendorff-fal, Hitlerrel és más német politikusokkal folytattam, és amelyekről annak idején felsőbb helyen is jelentést tettem és nyomban elhatároztam, hogy ezen régebbi tárgyalásokat felelevenítem és kimegyek Németországba, hogy az ottani viszonyokról tájékozódjak. Ezen az első estén csak általános természetű megbeszélések folytak, amelyeknek lényege azonban abban csúcsosodott ki, hogy a bajoroktól egy cseh offenzíva esetére támogatást lehetne nyerni arra, hogy mi a csehekkel délről megtámadjuk és lekössük, s minek viszonzásául a németek támogatnának bennünket az 1914. évi határok visszaszerzésében. Másfél órai ottlétem után azzal távoztam el, hogy pár nap múlva utazom Németországba, és hogy elutazásom előtt még egyszer összeülünk megbeszélni a dolgokat, illetve azért, mert Döhmel vállalkozott arra, hogy futár útján Hitlertől és Ludendorfftól értesítést szerez, hogy mikor fogadnak.

A szerződés elkészítésének napján este 9 óra körül felmentem újból Bobulához, ahol ismét ott találtam Döhmelt és Szemerét. Döhmel ismét valami leveleket mutatott fel, amelyekkel igazolta, hogy a futár már visszaérkezett, és Ludendorffék este 8-kor várnak reám. Tehát elkerülhetetlenül fontos, hogy én 7-én délelőtt, helyesen délben már elinduljak. Ugyanakkor felmutatták nekem a szerződéstervezetét letisztázva. A szerződést nyilván Döhmel állította össze és fogalmazta meg, mert Bobulának és Szemerének nincsen olyan némettudása, hogy egy ilyen szerződést meg tudjanak fogalmazni. Én a szerződést átfutottam, de mert egy egész napi munka után már fáradt voltam, és mert az egész szerződést egy naiv és éretlen tervezetnek tartottam, arra, illetőleg tartalmára különös súlyt nem fektettem, nem is tartottam szükségesnek annak aláírását és Németországba való elvitelét. Döhmel azonban ezt igen fontosnak tartotta, és mindenáron azt sürgette, hogy aláírjuk, és én magammal vigyem, mert állítása szerint ez fog bizonyítékul szolgálni a magyarok elhatározásának komoly voltára. Szemere vonakodott a szerződést aláírni, mert felfogása szerint olyasmire szükség nincsen. Bobula azonban Döhmel unszolására az aláírás mellett foglalt állást. Hosszas vitatkozás után én azt mondtam, hogy az egész szerződésnek nincs fontossága addig, amíg Münchenben az illetékes körökkel az ügy megbeszélve nem lett. Ezért azt mondtam, hogy akár aláírjuk, akár nem, az egyre megy. Ezután Szemere és Bobula aláírták a Döhmel által már korábban aláírt szerződést. Egy példányt én is aláírtam, egy másik példány aláírásakor már meggondoltam magam, és azt nem írtam alá, mert elhatároztam, hogy az általam is aláírt szerződéspéldányt nem viszem magammal, mert gyerekes dolognak véltem az egész szerződést, különösen azért is, mert egy amerikai állampolgár vállalt általa Magyarország nevében kötelezettséget. Nekem az volt a tervem, hogy kimegyek, tájékozodom az ottani viszonyok felől, és ha csakugyan igaz, hogy Ludendorffék hajlandók bizonyos körülmények között egy integritási akcióban bennünket támogatni, megbeszéltem velük a részleteket, meggyőződésem arról, hogy a terveik megvalósíthatók-e, és azután mindenről úgy, mint azt a folyó év februárjában is megtettem volt, felsőbb helyen jelentést teszek.

Hangsúlyozom, hogy e két találkozás és beszélgetés során zsidóüldözésről, pogromról, rendzavarásról soha egyetlen szó sem volt.

A kormánynek törvénytelen eszközökkel való eltávolítása sem képezte a megbeszélés tárgyát, hanem ez is csak olyként került szóba, hogy amennyiben egy integritási akció céljaira katonai támogatást kapnánk, és ehhez legfelsőbb helyen hozzájárulnának, a jelenlegi liberális kormányzati rendszernek meg kellene változnia.

Kijelentem, hogy én soha senkivel a megnevezetteken kívül erről az ügyről nem beszéltem, különösen nem vettem részt semmiféle szervezkedésben, sőt, nem is tudok arról, hogy akár Szemere, akár Bobula abban az irányban lépéseket tettek volna. Szemerét különben is korábban nem is ismertem, és vele szemben ebből kifolyólag némi tartózkodást is tanúsítottam, Bobulát pedig, mint amerikai állampolgárt, nem tartottam olyan egyénné, aki Magyarországon ilyen szervezett bírna, miért is előttem az ő egész szereplése egy érthetetlen naivitásnak látszott.

Folytatólag felvetetett 1923. év november hó 14-én. Ulain Ferenc dr. előadja:

Bobulához első ízben telefonérvítés, illetve hívás folytán mentem fel.

Tény, hogy Döhmel elutazásom előtt, vagyis 6-án délben is fenn volt nálam. Máskor nálam nem volt. Ekkor előző napi megbeszélésünk alapján jött el hozzám, mégpedig mert nekem nem volt német vízumom, és ő azt ajánlotta, hogy egy embert ad mellém, aki Salzburgban „Hitler-pass” segítségével gyorsabban átsegíti a határon. Engem nem talált otthon, később érkeztem, és kivüle Bobulát is ott találtam. Tény, hogy Bobulától ekkor azt hiszem, 40 dollárt kaptam, lehet, hogy egy csekket is. Ekkor Döhmel elmondta, hogy a kíséző az utcán vár, én leküldöttem, hogy hívja fel, ő le is ment, de többet nem jött vissza.

Az is megfelelő a valóságnak, hogy nov. 2-án, 4-én és 5-én találkoztam Bobula lakásán Döhmellel, és hogy a szerződést 5-én írtuk alá. A nov. 4-i tárgyalás azonban, miután Szemere nem jelent meg, csak nagyon rövid ideig tartott, én hamarosan távoztam, Döhmel azonban Bobulánál maradt. Felolvasás, helybenhagyás után aláíratott.

Kmft.

dr. Mészner s. k. kir. ügyész

dr. Ulain Ferenc s. k.

Az irat jelzete: BFL VII-18-d-1923-03/610. – Budapest Főváros Levéltára, A jogszolgáltatás területi szervei, Budapesti Királyi Ügyészség iratai, Büntetőperek iratai, dr. Ulain Ferenc – Gépelt másolat.

2.

Bobula Titusz építész mérnök, magyar születésű amerikai állampolgár vallomása *Budapest, 1923. november 7-14.*

Jegyzőkönyv

Felvéve Budapesten, 1923. évi nov. 7. napján délután 5 órakor, Bobula Titusz gyanúsított kihallgatása alkalmával. Az eljáró tisztviselő intézkedése folytán előállított gyanúsított személyes viszonyaira nézve megkérdezett előadja: Bobula Titusz. Atyja neve: János. Anyja neve: Pozdech Mária. 1878. december 24-én született,

nős, Eurána Mock felesége neve. Honossága amerikai. Illetősége New York, Egyesült Államok. Lakhelye I., Gellért tér 1., rk. vall., 45 éves, foglalkozása: építész. Vagyontalan, katona nem volt. Ír és olvas. Iskolai képzettsége: József Műegyetem.
Arra a kérdésre, hogy kíván-e valamit védelmére előadni, nyilatkozik: gyanúsítást megértettem. Miután a terhemre rótt bűncselekmény előttem ismertett, kijelentem, hogy az ügyről részletesen csak a Kormányzó Úr Ófőméltósága, vagy pedig az amerikai követ vagy konzul jelenlétében teszek vallomást. Beismerem, hogy a nekem felmutatott Einleitendes Abkommen[107] / szerződés az én lakásomon készült, azt Döhmelt írta, hogy kinek a diktálására, azt egyelőre nem mondok meg. Azt is beismerem, hogy tegnap délután lakásomon volt egy kisebb társaság, kik közül csak Döhmelt nevezem meg. Lefolyt tárgyalásról most nem nyilatkozom. Tagadom, hogy a jelenlegi társadalmi rend felforgatására, a kormány eltávolítására, vagy bármely erőszakos cselekmény végrehajtására szövetkeztünk volna. Felv. joh. aláír.[108] kmft.
Bobula Titusz sk. felv. olvashatatlan aláírás s. k. jegyz.
Olvashatatlan aláírás s.k. Mint tanúk Sipos Mihály s. k. Krieger Rezső s. k.

Folytatólag felvéve a főkapitányságon Bobula Titusznak f. hó /:nov.:/ 7-én d. u. 7 órakor kihallgatása alkalmával:

Megtagadom a választ, hogy a szerződést kik fogalmazták. A szerződés egyes cikkeire feltett kérdésekre is megtagadom a választ.

Arra a kérdésre, hogy a szerződés mely egymást követő három napon készült, szintén nem adok választ.

Arra a kérdésre, hogy Seibold Jenő dtv.[109] felügyelő a lakásomon járt, és ott mint Franz Müller mutatkozott be, szintén nem válaszolok. Szembesítem Seibold Jenővel elrendeltetvén, megértettem az általa előadottakat, de egész vallomására nem válaszolok, így nem válaszolok arra, hogy azt mondtam volna, hogy puccskíséret végrehajtására vannak fegyveres csapataink, a Szemere által megszervezett ÁBM-tagok megbízhatók, hogy a hatóságok félrevezetésére Szemere próbádot fog elrendelni, embereivel megszállja a középületeket, míg Héjjas és Prónay emberei részint harci készenlétben maradnak, részint túszoikat szednek.

Nem válaszolok arra, hogy mondtam-e, hogy az ÁBM-nek vannak fegyverei, és hogy az Ulainnak sikerülni fog a szerződést simán kivinni. Ismételve kijelentem, csak konzuli személy jelenlétében teszek részletes vallomást. Felolv. jk. alír. kmft. Bobula Titusz az aláírását ezen jegyzőkönyvnek megtagadta, mivel felfogása szerint kihallgatása törvénytelen, mivel annál sem konzul, sem jogi képviselője nem volt jelen.

dr. olvashatatlan aláírás s. k. Előttünk, B. Németh János s. k. dtv. Eső József s. k. dtv.

Folytatólag felvétel a pestvidéki kir. ügyészség fogházában 1923. évi november hó 11-én.

Bobula Titusz a hozzá intézett kérdésekre előadja:

A rendőrség előtt tett és előttem most felolvasott vallomásomat fenntartom, ma sem vagyok hajlandó részletesebb nyilatkozatot tenni.

Az irataim között miniszter névjegyzék a két évvel ezelőtt tárgyalt gazdasági tervekkel kapcsolatosan készült jegyzeteimhez tartozik, amelyet senki sem látott, és megbeszélésre sem került, miután a tervezett bankalapítás nem sikerült.

Közlöm Önnel a rögtönbíróági őrizet elrendelését.

Tudomásul veszem.

Felolvasás, helybenhagyás után aláíratott. Kmft. Bobula Titusz s.k.

Felvette dr. Mészner Tivadar s. k. kir. ügyész.

Folytatólag felvétel Budapestben, 1923. nov. hó 14-én a pestvidéki kir. tszék fogházában.

Bobula Titusz vallja:

Döhmellel a folyó évi augusztus havában a Szemere-körben találkoztam először, majd azt követően egy pár nap múlva ugyanott még egyszer.

Jelen voltak kivülem emlékezetem szerint: Szemere, Gaál és Verebélyi. Hogy Adorján és Vikár is jelen lettek volna, arra nem emlékszem. Azt tudom, hogy még egy úr volt ott, de a nevére nem emlékszem. A szót Döhmelt vitte, a Ruhr-vidéki cselekményekről[110] és Hitler szervezetéről beszélt. Ezzel kapcsolatban irredenta dolgokról folyt a beszélgetés, és Döhmelt volt az, aki a német szervezetekkel való összeköttetést célszerűnek látta, és ennek létesítésére ajánlott is. Részünkről viszont rámutattunk arra, hogy a török, bolgár, olasz és lengyel és horvát kapcsolatok nélkül céltalan lenne minden megoldás, továbbá kifejezést adtunk annak, hogy Döhmelt nem tartjuk alkalmas személynek arra, hogy vele ilyen dolgokat megtárgyaljunk, szükséges lenne, hogy Ludendorff vagy Hitler személyesen, vagy hozzá hasonló tekintélyesebb ember jöjjön Magyarországra tárgyalni, mégpedig magával a kormánnyal. Ő vállalkozott arra, hogy ezt is keresztülvizsi, azt követően hosszú ideig nem hallottunk felőle.

Közben Homonnay Jenő szobrászművész hívta fel figyelmemet arra, hogy jár Budapestre valami német szélhámos, aki magát Hitler emberének adja ki, kölcsönöket és állásokra előleget vesz fel, legyen óvatos.

Folyó évi okt. 31-én Döhmelt egy levelet hagyott a Gellért Szálló portásánál, amelyben találkat kért tőlem. Komornán levélben tudatta, hogy fogadom. Tettem ezt azért is, mert időközi hallgatását nem értettem, és Homonnayval is szembesíteni akartam.

Mikor Döhmelt nálam még aznap megjelent, különböző levelekkel, amelyek „Deutscher Kampfbund München” felirattal voltak ellátva, igazolta azt, hogy ő Hitler teljhatalmú delegátusa, aki fel van hatalmazva tárgyalások folytatására és megállapodások létesítésére, amelyek írásba foglalandók, aláírandók és általunk aláírás végett hozzájuk küldendők. Volt egy melléklet, amely a bajorok által küldendő csapatok és hadiszerek mennyiségét foglalta magában, ezenkívül volt egy levél, amelyben azt ajánlották, hogy igyekezzünk összeköttetést keresni a Gömbös körül csoportosuló frakciózokkal. Mondotta Döhmelt azt is, hogy Ludendorff és Hitler megegyeztek Kahrral, nov. 15-én megkezdődik a felvonulás Berlin ellen, könnyen megeshetik, hogy ebből kifolyólag a csehek a magyarok ellen támadnak, és ezért sietős lenne az ügy.

Döhmelnél hitelt adtam, felkértem Szemerét, majd utóbb Ulain, hogy keressenek fel. Emlékezetem szerint pénteken és hétfőn voltunk együtt mind a hárman Döhmellel. Vasárnapra is volt tervezve egy összejövetel, amely azonban elmaradt, mert Szemere nem jöhetett.

Ezeket a tárgyalásokat Döhmelt mindenáron azon volt, hogy írásbeli szerződés létesüljön, és azt alá is írjuk. Ez meg is történt, és hosszas vita után alá is írtuk a szerződést. Az egyik példányt Ulain nem írta alá. A szerződést megbeszéléseink alapján Döhmelt fogalmazta meg és foglalta írásba az én levélpapírosomon. Az volt a benyomásom, hogy Döhmelt már régebben elkészítette a szerződést, mert nagyon hamar elkészült vele, és fogalmazványt sem készített, hanem minden egyes pont előtt beszélgetve azt mindjárt tisztázatba írta.

Írt ő a szerződésen akkor is, mikor Ulain és Szemere nem voltak jelen. Mikor a szerződés elkészült, én Szemerének magyar nyelven tolmácsoltam, a 9-ik pontot is lefordítottam. Ezt a pontot különben sem úgy magyaráztuk, illetve értettük, hogy a kormányt törvénytelen eszközökkel megbuktatjuk, hanem azt, hogy ha a tervezett együttműködés létrejönne, magától értetődő, hogy az ügyek vitelét egy azzal egyetértő kormánynak kellene átvenni. A terv az volt, illetve Döhmelt azt akarta, hogy a szerződések Münchenbe való vitelével őt bízzuk meg, mi azonban úgy határoztunk, hogy Ulain menjen Münchenbe, győződjék meg a dolgok valódi állásáról, és azután hazajöve járjon el a kormánynál a terv megvalósulása érdekében. Megbeszélésünk szerint Döhmelt másnap nov. 6-án du. 1 órakor felment Ulainhoz, mert az volt a megállapodásunk, hogy felvisz Ulainhoz egy bajor kiküldöttet, aki vele együtt fog utazni. Ezt tudva én is odamentem, mert időközben megérkezett Homonnay, kit vidékről táviratilag magamhoz kértem. Én ugyanis még mindig gyanakodtam Döhmeltre, és szembesíteni akartam Homonnayval. Ez meg is történt, de Homonnay azt mondta, hogy ez nem az általa ismert szélhámos. Ulainnal beszélgettem, kérelmére kb. 40 dollárt adtam neki kölcsön; azután Döhmelt otthagya távoztam, azzal a megállapodással, hogy ½ háromkor nálam lesz és be fog mutatni egy bajor kiküldöttet. A kitűzött időben nem jött, hanem ¾ 9 felé, mikor hazamentem, ott találtam őt egy másik emberrel, kit német őrmesternek mutatott be. Mindössze 10 percig lehettem nálam, Döhmelt kérdezte, elment-e Ulain, hogy azt hitték, már ellenük fordul, majd úgyesen arra terelte a szót, hogy igazán olyan erős-e Szemere, mire azt válaszoltam, hogy egyesülete a kommun ellen alakult, és már több ízben jó szolgálatokat tett az országnak, majd azt kérdezte, megbízható ember-e Homonnay, kit Ulain házában, a kapualjban bemutatott nekem, mire teljesen gyanútlanul azt mondtam, hogy az teljesen megbízható ember. Olyan beszélgetés, amelyről Seibold tesz vallomást, nem történt az én részemről. Döhmelt és társa különben is észrevették, hogy álmos és fáradt vagyok, és hamarosan távoztam, miután már ismételtelen felkeltem helyemről és kitessékeltem őket.

Egyebekben fenntartom eddig tett vallomásaimat, ismételten és határozottan tagadom, hogy pogromról, bajor terrorfiúkról, a kormány erőszakos eltávolításáról, Héjjasról és embereiről, vagy más effélékről köztűnk bármikor is szó lett volna.

Felolvasás, helybenhagyás után aláíratott.

Kmft.

Felvette: dr. Mészner kir. ügyész s. k.

Bobula Titusz s. k.

Pótlólag előadom, hogy a Döhmelt által igazolása végett hozott leveleket összetéptem.

Kmft.

dr. Mészner s. k.

Bobula Titusz s. k.

Az irat jelzete: BFL VII-18-d-1923-03/610. – Gépelt másolat.

3.

Dr. Szemere Béla kórházigazgató főorvos vallomása

Budapest, 1923. november 7-8.

Jegyzőkönyv

Felvéve Budapestben, 1923. november hó 8. napján délután 7 órakor.

Kihagyva a kihagyandókat.

Idézésre megjelent az előállított személyes viszonyaira nézve megkérdezvén előadja:

1. Családi neve: dr. Szemere

2. Utóneve: Béla

3. Atyjának családi és utónevei: Szemere Gyula

4. Anyjának családi és utónevei: Fráter Etel
5. Születés ideje: 1873. v. júl. v. jún. 16.
6. Születés helye: Lasztomér, Zemplén megye
7. Családi állapota: nős
- Nős férfinél feleség neve: Fráter Eszter
8. Honossága: magyar
9. Községi illetősége: Budapest
10. Lakhelye: IX. Ráday utca 18. II. 16.
11. Vallása: ref.
12. Kora: 50 éves
13. Foglalkozása: a fehér kereszt kórház igazgató főorvosa
14. Vagyon viszonyai: rendezettek
15. Katonaszági viszonyai: népf. hadapród
16. Szellemi műveltsége
- a/ ír és olvas? ---
- b/ magasabb iskolai képzettsége: orvosi diploma
17. Anyanyelve: magyar
18. Előző büntetések: büntetlen

Arra a kérdésre, hogy kíván-e valamit védelmére előadni, terhelt következőleg nyilatkozik:

Önként kívánok vallomást tenni.

Körülbelül egy héttel ezelőtt telefonon felhívott Bobula, aki régi ismerősöm, s arra kért, hogy a Gellért Szállóban keressem őt fel a lakásán. Úgy 3 óra tájban meg is jelentem nála, amikor ott találtam Döhmelt Frigvest, akit előzőleg nem láttam. Bobula bemutatta őt nekem, s előadta, hogy Döhmelt Németországból /Bajorországból/ van küldve Hitler által azon célból, hogy igyekezzen a magyarokat megnyerni arra az esetre, ha Németországban a rendcsinálás alkalmával a csehek hátulról megtámadnák, viszont mi a csehekét támadjuk meg, beleértve területi integritásunk visszaszerzésére irányuló törekvést. Döhmelt ekkor előadta, hogy Hitlerék hajlandók volnának bennünket nemcsak fegyveres katonákkal segíteni, hanem a szervezési munkálatokra pénzt is adnának, s a miátlunk kiállítandó embereket is felfegyvereznének. Kérdezte tőlem Döhmelt, hogy én, mint az ÁBM volt főparancsnoka, tudnám-e az ÁBM tagjait ennek az irreudenta mozgalom szolgálatába állítani? Én előadtam neki, hogy az ÁBM-et nem erre a célra szerveztem, de ha ilyen tervről komolyan lenne szó, úgy hiszem, hogy lennének páran jelentkezők, mert nálam csak önálló foglalkozással rendelkezők vannak beszervezve.[111] A 24 éven aluli ifjúság kikapcsolásával az ÁBM tagjaiból pedig tehát nem tudnék sok embert kapni. Feltétlenül kijelentettem, hogy ilyen akcióba csak úgy volnék hajlandó belemenni, ha valaki elmenne először Hitlerhez Münchenbe meggyőződni arról, hogy Döhmelt tényleg Hitlerék küldöttje, Hitlerék tényleg állják-e a Döhmelt által jelentett ígéretek, valamint ha az olaszok, törökök, bolgárok részéről szintén kapunk garanciákat arra, hogy bennünket ilyen mozgalom esetén támogatnának, és miből állana ez a támogatás? Kijelentettem, hogy ilyen garanciák birtokában elmehetünk a kormányzóhoz és a kormányhoz, hogy a mi szervezkedésünkre és akciónkra hallgatóságos beleegyezésüket adják, miután a kormány a kis és nagy antantra való tekintettel az ország érdekében ilyen nem kezdhet. Miután nem tudok németül, szavaimat Bobulának mondtam, aki azokat tolmácsolta Döhmeltnek. Bobula erre tolmácsolta Döhmeltnek azon kérését, hogy az olaszoknál mi igyekezzünk odahatni, valamint a lengyeleknél is, és meggyőzni a két szervezetet arról, hogy a németeket a legjobb szándék vezérli irányunkban, s a lehető legjobb barátságban óhajtanak velünk lenni.

Ezek után megállapodtunk abban hárman, hogy keresni kell alkalmas személyt, aki kimenne Németországba Hitlerhez meggyőződvé Döhmelt állításainak valódiságáról, s egyúttal végérvényesen megállapodna Hitlerékkel. Bobula emlékezetem szerint ekkor Ulaint ajánlotta, akire azt mondtam, hogy én ugyan őt nem ismerem, de nem bánom, nincs kifogásom ellene, ha Bobula megbízhatóan tartja. Ekkor elváltunk, illetve én eltávoztam Bobulától, aki azt mondta, hogy a továbbiakról értesít.

Körülbelül 3 nap múlva ismét kért telefonon, hogy menjek lakására este 9 óra tájban. Ez időben oda is mentem, amikor ott találtam Bobulán kívül Döhmelt és Ulaint, akit ekkor mutatott be Bobula.

Ulain előtt ismételtük a fent előadottakat, s kérdeztük, hogy hajlandó volna-e ő kimenni Hitlerhez? Ulain minden rábeszélés nélkül vállalkozott erre, természetesen mindenben egyetértve a fenti a kikötéseimmel.

Döhmelt ez alkalommal állítólag valami hivatalos nyomtatványra, mely azt hiszem, a bajor szervezőbizottság nyomtatványa volt, leírta azokat a kívánságaimat, amiket fentebb előadtam, belefoglalva még azt, hogy mi a Döhmelt által ajánlott 14000 jól felfegyverzett bajor katona helyett legalább még egyszer annyit adjanak. Úgy emlékszem, hogy szó volt még az írásban arról, hogy a bajorok mennyi fegyvert bocsátanak rendelkezésünkre, de az erre vonatkozó adatot nem jegyeztem meg, mert én addig nem tulajdonítottam fontosságot a megbeszélteknek, amíg Ulain vissza nem jön. Az írást Ulain, Bobula és én írtuk alá, amit Ulain vett magához. E megbeszélésen más egyébről nem volt szó, s Ulain másnap el is utazott. A megérkezétségemmel sem csináltunk volna.

Egyáltalán nem volt szó a kormány eltávolításáról, ezt még csak gondolatban sem akartuk, sőt, éppen a kormány hallgatóságos támogatására alapítottuk tervünket. Valamint nem volt szó bármiről politikai állású vagy vallású férfiak ártalmatlanná tételéről.

Volt szó arról, hogy én az ÁBM tagjai részére próbariadót rendelnék el, de ez kizárólag annak megállapítása végett történt volna, hogy mennyi embert lehetne kapacitálni arra, hogy a frontra menjenek, s mennyien maradnának hátra, mely visszamaradottakkal őriztetnék a középületeket esetleges belső kommunista zavargás ellen. Reméltém ugyanis, hogy időközben a belügyminiszter visszaadja az ÁBM egyesületi jogát, s így visszakapom a tőlem lefoglalt ÁBM-tagok listáját, amint ezt a belügyminiszter úr meg is ígérte nekem még az ÁBM feloszlása utáni napokban.

Megjegyezni kívánom, hogy a fenti eset előtt hetekkel előbb említette nekem Bobula, hogy egy Döhmelt nevű német ember kapcsolatba akar hozni minket Hitlerékkel, felhozta hozzám Döhmelt, amikor is kijelentettem Döhmeltnek, hogy semmiféle dologba addig bele nem megyünk, amíg Hitleréktől pozitívumokat nem hoz valaki tőlünk, illetve miközülünk.

Felolvasva h. h. aláíratott.

Kmf.

Olvashatatlan aláírás dr. Szemere Béla s. k.

Felvéve folytatólag ugyanott ugyanazzal.

A Döhmelt által írt és általunk aláírt iratban emlékezetem szerint az volt, hogy [nem] 14000, hanem 28000 bajor katonát bocsássonak Hitlerék rendelkezésünkre, illetve segítségünkre. Azért akartuk a kormány tudtával és beleegyezésével rendezni a tervet, mert azt a sok ezer embert, amely az akcióhoz szükséges, úgy is lehetetlen lett volna a kormány tudta nélkül összehozni.

Tévedésből lett írva a jegyzőkönyv elején, hogy előzőleg nem ismertem Döhmelt, mert őt már hetekkel előbb bemutatta nekem Bobula, amint azt a jegyzőkönyv végén előadtam.

Döhmelt a megbeszélés folyamán mondtotta, hogy neki az a megbízása van, hogy 14000 bajor katonát ajánljon fel nekünk, mint akikkel Hitlerék segítenének. De hogy ezek a katonák hogyan, mikor jönnének Magyarországra, arról szó sem volt.

Felolvasás után h. h. aláíratott. Kmf.

Olvashatatlan aláírás dr. Szemere Béla s. k.

Felvéve folytatólag, 1923. november 9-én ugyanazzal ugyanott.

Mint fenti vallomásomban előadtam, az a tény, hogy Döhmelt körülbelül f. évi augusztus óta ismerem. Megfelel a valóságnak, hogy az Üllői út 14. szám alatti ÁBM-helyiségben /a Kultúrliga Egyesület ebben teljesen független, és semmi része sincs ebben/ megbeszélés folyt köztem, Bobula, Gál /másik nevét nem tudom/ és Döhmelt között. Nem emlékszem arra, hogy más is lett volna jelen. A megbeszélésen kizárólag csak arról volt szó, amit előző vallomásomban előadtam. Lehetséges, hogy ők másról is beszéltek, mert a beszéd egyik része németül folyt közöttük, amely német beszédből azt köztölték velem, amit jónak láttak közölni. Olyasmiről azonban tudtommal nem volt szó, hogy a megbeszélésen vagy bármikor más alkalommal a forradalmi kormány programját megállapítottuk volna, s ezen program írásba foglalásával és Sopronba és Németországba továbbításával Döhmelt bízott volna meg. Ilyenről még csak hallomás útján sem értesültem. Emlékszem arra, hogy szóba került Görgey ezredes[112] és Héjjas neve, de csak olyan formában, hogy ők szükség esetén az alájuk tartozó alakulatokkal segítenének. Ily értelemben szó volt az ÉME-ről is. De tudtam, sem Görgey ezredest, sem Héjjas, sem az ÉME-t erre vonatkozólag még csak meg sem kérdeztük. Erre csak akkor került volna sor, ha bizonyosságot szerzünk arról, hogy a németek ajánlata komoly.

Gált e megbeszélésen láttam először, róla csak annyit tudok, hogy orvosnövendék volt. Hogy milyen társadalmi egyesüléshez tartozik, nem tudom. Döhmellel és Bobulával jött fel az ÁBM helyiségébe /Üllői út 14. II. 4./ Ez a helyiség tulajdonképpen az ÁBM helyisége, a Kultúrliga ott csak albérlőként szerepel, illetve ellenkezőleg, a Kultúrliga a főbérlő, az ÁBM az albérlő.

Felolvasás után h. h. aláíratott.

Kmf.

Olvashatatlan aláírás dr. Szemere Béla s. k.

Felvéve folytatólag 1923. november 9-én délután 1 órakor, ugyanott ugyanazzal.

Az Ulain által Hitlerhez juttatni célzott szerződést én, Bobula és Ulain írtuk alá. Döhmelt jelen volt, s emlékezetem szerint ő is aláírta. Kívülünk más jelen nem volt, tehát dr. Dániel[113] sem, az ÉME ügyésze jelen nem lehetett. A szerződésben egyáltalán nem volt szó arról, hogy mi a kormányt eltávolítottuk volna és tetszésünk szerint állapítottuk volna meg az új kormányt s az új rendelkező hatalmat. A szerződést Döhmelt írta, amit nekem Bobula fordított le magyarra. Ő a fordításnál ilyesmirel egyáltalán nem beszélt. A szerződés lényege a bajor s magyar közös együttműködés, a szerződő nemzetek szuverenitásának fenntartásával, és kikötve s általunk megígérve, hogy felesleges élelmiszerkészletünkkel a németeket támogatassuk.

A 28000 bajor katona arra lett volna felhasználva, hogy a csehekét hátba támadjuk, mert a bajorok biztosra veszik, hogy a csehek őket megtámadják. Döhmél a bajorok szándékairól annyit mondott, hogy ők Németországban csinálnak rendet. További céljukról nem nyilatkozott. A csehek megtámadtatásától a fasiszta alapon megnyilvánuló mozgalmuk miatt félték. Nekünk, magyaroknak az lett volna a feladatunk, hogy a szerbeket és az oláhokat tartsuk sakkban török, bolgár és olasz segítséggel.

Felolvasás után h. h. aláíratott.

Kmf.

Olvashatatlan aláírás. s. k. dr. Szemere Béla s. k.

Az irat jelzete: BFL VII-18-d-1923-03/610. – Gépelt másolat.

4.

Fritz Döhmél vallomása Budapest, 1923. november 6-14.

Budapesti kir. államrendőrség

Tanúvallomási jegyzőkönyv

Fölvéve Budapesten, 1923. évi november hó 6-ik napján.

Jelen vannak alulírottak:

Döhmél Frigyes 1896. évben, Lipcsében született. Simplon szállóban lakik, nőtlen, ág. ev. vall. kereskedelmi alkalmazott.

Ma déli egy órára Ulain dr. képviselőhöz voltam rendelve, hogy ott Szemere és Bobula urakkal Ulainnak müncheni utazását megbeszéljük. Odaérkezésemkor nem találtam ott Szemere urat, hanem helyette Homonnay nevű úr jelent meg. Bobula úr megjelent. Ez a Homonnay eddig előttem nem volt ismerős. Ő állítólag szobrász és a Lendvai utcában lakik. Ez a Homonnay a kapu aljában állott, és szemmel láthatólag az volt a feladata, hogy meglepetések ellen biztosítsa Ulaint. Ulain lakásában /: Falk Miksa u. 30. IV. 1. / először a szalonban csak Bobulát találtam, csak mintegy tíz percre rá jelent meg maga Ulain is. Jelenlétében Bobula Ulainnak átadott egy csekket és negyven dollárt, öt és egydolláros címletekben. A csekk valószínűleg ötszáz ezer magyar koronáról szólt, mely összeg Ulainnak Münchenben való utazását, illetve utazási költségeket lett volna hivatott fedezni. Ulain azzal van megbízva, hogy egy szerződést vigyen ki, melyet „Völkischnationaler Aktionsausschuss Ungarns” névleg Szemere, Bobula Titusz és Ulain Ferenc írták alá, amelyet most Münchenben fog aláírni Ludendorff, Hitler Adolf és Kahr dr. /: München / megbízásából. Ezt a szerződést Bobula lakásán a szalonban Szemere és Ulain jelenlétében és Bobula közbenjöttével, azoknak bemondása alapján szövegeztem meg november 2., 3., 4. és 5-én mindenkor estétől éjjel 1 óráig. Ezt a szerződést Ulain ma magával vitte nadragja hátsó részében, a keresztcsontról tájékozva, hogy kutatás esetén azt nála meg ne találják. Feltételezték, hogy Ulain november 10-én vagy 11-én este onnan visszatér, és akkor az akciókkal meg lehet indulni. Szemere terve szerint Ulain és Szemere megbízottjai a vidéken helyi jelentőségű zavarokat támasztottak volna, amelyeknek élé Bethlen ellen irányul, és azt a látszatot kelte, mintha az a népkarant megnyilvánulása volna, azonban fegyveres összeütközés nélkül. A további terv az volt, hogy november végén vagy december elején, hogy ha már Bajorországból ideszállítandó fegyverekkel híveik kellőkép fel lesznek fegyverezve, Héjjasnak máris jól felfegyverzett, s mintegy 2000 embert kitevő csapatával betörnek Budapestre, hol első dolguk a rendőrség és a katonai épületek megszállása volna. Mint további lépés a terv arról szólt, hogy elfogják az egész kormányt Nagyatádi Szabó és Nagy Emil kivételével. Elfogják a politikusokat, ezek közül kettőnek a nevét jegyeztem meg magamnak: Rassay[116] és Vázsonyi. Bankemberekről is volt szó, ezek közül megjegyeztem Berkí Gyulát,[117] Weisz Fülöpöt[118] és Hatvani Deutscht.[119] azon kívül a szocialisták, demokraták és a zsidóság vezetői. Kb. 700-800 túszt akarnak első nap szedni, akit nem találnak, ahelyett a feleséget vagy a gyerekeket viszik túsul. Nem számítanak ellenséges beavatkozásra, mert Bulgária példájában[120] bizakodnak. Amennyiben a kisantant csapatát Magyarország területére lépnének, Bobula azonnal tudomására hozza az itteni képviselőknek azt, hogy Budapesten pogromot rendeznek. Bobula arra számít, hogy ha az Allianz Izraelit a pogrom rendezéséről tudomást szerez, arra fogja rávenni a kisantantot, hogy ne vonuljon be Magyarországra. Az összes tárgyalásoknál mindig hangoztatták, hogy Ulain Gömbös megbízottja: az emberein kívül teljes mértékben számíthatnak Prónayra és embereire. Hangoztatták még azt is, hogy Prónay és Gömbös között nincs meg ugyan a teljes jó barátság, mégis arra számítanak, hogy a cél érdekében a differenciákat ki tudják egyenlíteni. Csak Friedrich István nincs a dologba beavatva, mert nem bíznak meg benne. Az alakítandó kormány feje valószínűleg Gömbös vagy Ulain lenne. Meg akarják tartani Nagyatádi Szabót, mert reszortjában más nem tudja helyettesíteni, és ott nagy a befolyása. Nagy Emilről a vélemények különbözőek voltak.

Jegyzőkönyv lezárattott este 7:25-kor, felolvasás után helybenhagyólag aláíratott.

Kmf.

Jegyzőkönyvvezető

dtv. felügyelő

s. k. ker. kapitány

Olvashatatlan aláírás Fritz Döhmél s. k.

felvette olvashatatlan aláírás

Folytatólag felvétellett a főkapitányságon 1923. november hó 7-én este 6:20 órakor.

A nálam talált és Landcke őrnagy nevére címzett levelet f. hó 6-án Ulain adta át nekem a lakásán délután ¼ 2 órakor azzal, hogy Eckhardt Tibortól[121] való, s azt juttassam el a címzettnek. Eckhardt Tibort soha nem láttam és nem ismertem, ezen levelet az engem elfogó detektíveknek adtam át.

Nincs semmi tudomásom arról, hogy a szóban forgó magyarországi szervezetek részére Bajorországból akár fegyvereket, akár más hadianyagokat szállítottak volna, és mindenről különben sem voltam tájékozva, mert Bobula és társai úgy láttam, hogy nem bíznak meg bennem.

Homonnayt azelőtt sohasem láttam Bobuláék társaságában, csak f. hó 6-án találkoztam vele, délután 1 órakor láttam őt a kapu alatt a már fentebb előadott körülmények között. Homonnay mesterségére vagy foglalkozására nézve állítólag szobrászművész.

Bobula és társai a kormány egyes tagjainak láb alól való eltételéről sohasem beszéltek, csupán Bobula és Szemere hangoztatták azt, hogy Bethlen miniszterelnököt és valamennyi minisztertársát, Nagy Emil és Nagyatádi Szabó kivételével egyszer s mindenkorra lehetetlenné kell tenni. Ulain sokkal enyhébb álláspontot képviselt.

1923. szeptember 3-án a Szemere-kör helyiségében egy megbeszélésen vettem részt, melyen Szemere elnökölt, s ahol egy pogrom rendezésének eshetőségeit beszéltek meg, s szóba hozták azt is, hogy a kormány egyes tagjait is el kell tenni láb alól, hogy azonban kik volnának, azt nem említették. Szemerén kívül ezen az ülésen a következők vettek részt: Bobula Titusz, Adorján Géza, Verebélyi Géza, Tóth Ferenc és Gál József. Bobula ezen az ülésen azt indítványozta, hogy pogrom esetén ötezer zsidót öljenek meg. Adorján és Szemere kivételével a többiek mind fantasztáknak látszottak.

Arról soha említést nem tettek, hogy Nyugat-Magyarországon máris 1200 bajor felfegyverzett felkelő volna.

Jegyzőkönyv lezárattott este 8:30-kor, felolvas és német nyelven való megmagyarázás után helybenhagyólag aláíratott. Kmf. Fritz Döhmél s. k.

Felvette olvashatatlan aláírás s. k. ker. kapitány. Jegyezte Heicher Illés s. k. detektív

Folytatólag felvéve a rendőrkapitányságon 1923. november 7-én, de. 10 órakor Döhmél Frigyesel:

November hó 6-án déli 1 órakor Ulain lakására mentem, s a lakásban találkoztam Bobulával, aki engem levezetett a kapu bejáratába, és ott a liftnél bemutatott engem egy férfinak, akiről azt mondta, hogy Homonnaynak hívják, szobrász és a Lendvai utcában lakik. En ekkor egyedül felmentem újra Ulain lakásába, Bobula lent maradt, Homonnayval tárgyalt, és 7-8 perc múlva jött fel ismét Ulainhoz. Ugyanaznap este, mikor Seibolddal Bobula lakásán voltam, mondotta Bobula, hogy Homonnay, aki abszolút megbízható, harminc feltétlen megbízható emberrel rendelkezik, akik a puccsban részt vesznek.

Az általam írt szerződés mellett elfekvő, I. sz. mellékletben olvasható kitételekre, „*diesseits Bayern aufgegebenen material Lieferungen werde für den Anfang der Aktion ausreichtend von*”.[122] megjegyzem, hogy tudomásom szerint mind az ideig Bajorország semmiféle hadianyagot nem szállított, úgy tudom, hogy az első szállítmány nagyságát és elküldésének módjait Ulain mostani útján beszélte volna meg Hitlerrel. Ulain tudomásom szerint ez év január vagy februárjában 10 napig Münchenben volt ott Ludendorff-fal és Hitlerrel tárgyalt, elbeszélése szerint csak [sic!] beszéltek rá arra, hogy puccsot kíséreljen meg, s már akkor kilátásba helyezték a támogatásunkat.

A „Tervezet egy aktív kivételhez” című iratot én egy Kis Lajos nevű ébredőtől kaptam, akivel többször tárgyaltam, és akit a Szemere-kör ülésein őrt álló, előttem ismeretlen fiatal ember mutatott be nekem. A nekem átnyújtott „tervezet” csak másolat, az eredeti példány többszöri sürgétesemre sem hozta el nekem Kis Lajos. Ugyancsak Kis Lajostól kaptam egy ceruzával írt névsorkivonatot, amely szerint ez ébredők „feketelistájáról” készült. Az eredeti névsort Kistől nem tudtam megkapni. Kis Lajos velem szemben rendkívül tartózkodó volt, úgyhogy sem lakását, sem foglalkozását nem tudom.

A jegyzőkönyv lezárattott de. 11-kor, felolvasás és német nyelven való tolmácsolás után aláíratott.

Kmf.

Felv.: olvashatatlan aláírás s. k.

Fritz Döhmél s. k.

Folytatólag felvéve a főkapitányságon 1923. nov. 8-án du. 1 órakor Döhmél Frigyesel:

Az „Ungarischer Völkisch-National Aktionsausschuss” tagjai tudomásom szerint Ulain Ferenc, Szemere Béla és Bobula Titusz. Ők a végrehajtó bizottság tagjai, és önekik van aláírási joguk is. Azt nem tudom, hogy az Aktionsausschussnak rajtuk kívül még kik a tagjai.

Felv. jk. aláír. Kmf.

Olvashatatlan aláírás s. k. Felvette és tolm.

Fritz Döhmél sk.

Jegyzőkönyv

Folytatólag felvétellett Budapesten, 1923. évi november hó 14-én a Pestvidéki Királyi Törvényszék fogházában.

Döhmél Frigyes előadja:

A folyó évi augusztus hó 24-én a képviselőházban tett vallomásumat, továbbá a rendőrségnél folyó hó 6-án, 7-én és 8-án tett vallomásaimat, melyek most velem ismertetve lettek, egész terjedelmükben fenntartom.

Ezek kiegészítéséül előadom, hogy mikor a Szemere-körben halottak napján arról győződtem meg, hogy egy államcsíny végrehajtása komolyan tervbe van véve, és arra minden előkészület megtörtént, továbbá, hogy ennek végrehajtása kapcsán a zsidók közötti vérfürdő rendezése is tervbe van véve, elhatároztam azt, hogy ennek végrehajtását mindenáron meg fogom akadályozni.

Indítóokaim emberbaráti érzéseim, filozofemita, demokrata elveim voltak.

Miután úgy láttam, hogy elsősorban a zsidóságot fenyegeti nagy veszély, azokhoz fordultam elsősorban tanácsért. Így tettem meg a vallomásumat a képviselőházban.

Ezt követően folyó évi augusztus hó 27-én Vázsonyi Vilmos az irodájába rendelt, és ott találkoztam Hetényi főkapitány-helyetttel, aki megígérte, hogy ha a rendőrségnek jó szolgálatokat teszek, megfelelő díjazásban fogok részesülni, amelyet azonban én határozottan visszautasítottam.

Folyó évi augusztus hó végén Hirsch Sándor detektívfelügyelő kíséretében, a rendőrség megbízásából Münchenbe utaztam, és ott érintkezésbe léptünk Hitler bizalmasával, Weber Christiánnal, aki nagyon előnyösnek vélte a magyarországi forradalmi pártokkal való összeköttetést, és felajánlotta azt, hogy ők egy pár száz főből álló bajor terrorcsapatot küldenek Magyarországra, sőt, ő maga is hajlandóan mutatkozott a megbeszélések megejtése végett Magyarországra jönni.

Visszaérkezésünk után az volt a megállapodás, hogy én folytassam tovább a tárgyalásokat, és ezeken a tárgyalásokon Záborszky rendőrfelügyelő mint bajor kiküldött vegyen részt. A rendőrfelügyelő erre nem mert vállalkozni, mire én magam folytattam a tárgyalásokat, amelyek során mint Platt bajor őrnagy meghatalmazottja szerepeltem, erre a célra a megfelelő okmányt a rendőrségtől kaptam. Ezért mentem fel folyó évi szeptember hó 4-én és 5-én, mint korábbi vallomásomban mondtam, a Szemere-körben tartott ülésre, melynek lefolyásáról másnap Hetényinek a London Szállodában jelentést tettem. A Szemere-körben tett ajánlatot nekem Tóth Ferenc, aki tudomásom szerint jelenleg Angórába van kiküldve tárgyalások végett, hogy másnap összehoz egy egyénnel, aki a keleti viszdnyok alapos ismerője. Ez a találkozás elmaradt, mert nekem nem volt elegendő anyagi erőm, hogy szerepemem tovább játsszam, ti. nem volt megfelelő ruházatom és nem volt pénzem ahhoz, hogy az ezzel együtt járó kiadásokat fedezzem. Hetényi is azt mondta, hogy a rendőrség fogja tovább folytatni a nyomozást, amelyben majd én is segítkezem.

Ez a magyarázata annak, hogy ettől az időponttól kezdve egészen f. évi október hó végéig Bobula Titusszal és társaival további összeköttetésben nem állottam. Mindössze Kiss Lajossal, akivel, úgy emlékszem, az ÉME helyiségében ismerkedtem meg, találkoztam többször különböző kávéházakban, tőle nyertem értesülést arról, hogy a mozgalmam a megvalósuláshoz közel áll, és tőle szereztem meg a „tervezetet egy akció kivételéhez” és a feketelistát.

Irtózáttal gondoltam arra, hogy a mozgalmam kirobbanása milyen fel fordulásba sodorja az országot, és milyen szerencsétlenséget zúdít az ország polgárainak nagy tömegére. Ennek megakadályozására csak egy módot láttam, hogy újból felveszem a diplomáciai kiküldött szerepét, azzal az egész mozgalmat holt vágányra terelem, annak kirobbanását megakadályozom, a bajorok és a magyarok közötti összeköttetés tényleges létrejöttét meg hiúsítom, azután, ha a mozgalmomról megfelelő bizonyítékokat szereztem, a rendőrségnél leleplezem.

Ezért folyó évi október 31-én levelet írtam Bobulának, aki azt hiszem, a felesége társalkodónője, egy karcsú, magas, szőke nő útján küldött levélben másnapra magához rendelt. Az itt lefolyt beszélgetés során Bobula, aki hosszú hallgatásom miatt úgy láttam, gyanakodott rám, nyilván taktikai okokból, hogy a bajoroktól kedvezőbb feltételeket nyerhessem, azt mondta, hogy terveik keresztülvitelére Münchenre nincs szükségük, mert más összeköttetések vannak. Később azt mondta, hogy mégis szívesen venné a németekkel való összeköttetést, mert azok közelebb állnak a magyarokhoz, mint más nemzetek. Mondta, hogy össze fog hozni a terveikbe beavatott Ulain Ferenc képviselővel is, akinek igen nagy befolyása van. Ulainnal másnap Bobula lakásán jöttünk össze, majd ezt követően november 4-én és 5-én. A megbeszéléseken jelen volt Szemere is. Ezeken a tárgyalásokon Ulain elmondotta előző tárgyalásait a bajor szervezetekkel, majd vázolta a magyar közállapotokat, élesen kikelt Bethlen ellen, akit durva, gyalázó szavakkal illetett és elmondta, hogy miután Bethlen kormányát alkotmányos eszközökkel megdönteni nem tudják, ezt feltétlenül erőszakos úton kell megvalósítani. A tárgyalások során megbeszéltük, hogy melyek lennének a módzatai és a feltételei a bajor és a magyar forradalmi szervezetek együttműködésének. Miután fő céloom az volt, hogy Bobuláék ellen bizonyítékokat szerezsek, feltétlenül szükségesnek tartottam és ajánlottam egy szerződésnek a készítését, és ajánlkoztam arra, hogy a szerződést Münchenbe juttatom. Ajánlatomat el is fogadták. Megbízásunk folytán a megbeszéltek alapján és azok céljainak megfelelőleg a szerződést én fogalmaztam meg és írtam meg. A szerződés aláírása nem november 3-án, hanem 5-én történt. A tárgyalások során szó volt arról is, hogy azokba Héjjast is belevonják, futár küldenek érte, de Héjjas, nem tudom, mi okból, nem jött el. Azt nem sikerült elérnem, hogy a szerződést Münchenbe való továbbítás végett rám bízzák, hanem az volt a megállapodás, hogy másnap de. 1 órakor még egyszer felmegyünk megbeszélni a teendőket, és azután Ulain Münchenbe utazik és magával viszi a szerződést. Ekkor felmentem Hetényihez, kinek tárgyalásaimról már 2-án is jelentést tettem, és rendőrségi segítséget kértem Ulain leleplezésére. A többi aztán úgy történt, mint korábbi vallomásomban foglaltatik.

Megemlítem, hogy már Ulainnal való első találkozásom előtt is tudtam, hogy a bajor és a magyar forradalmi szervezetek egymással érintkezésben vannak. Ezt Gaállt tudtam meg, aki mondtotta, hogy Münchenből futárkának, és ez adta nekem a gondolatot, hogy magamat müncheni kiküldöttnek adom ki, és így leleplezem le a tervezett puccsot, amelynek a már előadottakon kívül azért is ellene voltam, mert alapvetően ideális kommunista vagyok.

Előadom továbbá, hogy én folyó évi augusztus hó 21-én vagy 22-én jelentkeztem az izraelita hitközségnél, innen kerültem Vázsonyi Vilmoshoz, majd Fábían útján a képviselőházba.

Miután úgy vettem észre, hogy a hatóságok nemigen adnak hitel a szavaimnak, és feljelentéseimre nem intézkednek, borzadva gondolva a bekövetkező eseményekre f. évi augusztus hó 24-e után, mielőtt Hetényivel találkoztam, elmentem a Népszava szerkesztőségébe, és ott mondtam el azt, amit tudok, és akkor kértem költségeimre 10-20.000 K-át, de nem kaptam.

Megemlítem, hogy a rendőrség helyezett engem állásba az Ulrich cégnél, és hogy augusztus folyamán, ameddig a rendőrség részére dolgoztam, kiadásaimat fedezte.

Ezt követően szeptember 5-től október végéig terjedő idő alatt Vázsonyi Vilmos fia, János juttatott részemre ismételt, hogy hányszor és mily összegben, nem tudom, pénzsegélyeket, ezután Ehrenfeld Miksa ruhakereskedőtől egy öltözött ruhát, amely most is rajtam van, továbbá egy inget és egy pár cipőt [kaptam]. Ezeket a tárgyakat kölcsönbe kaptam, mert mondtam, hogy rossz ruháimban Bobuláék előtt nem jelenhetek meg. Vázsonyi Jánosnak ismételt jelentést tettem október végén és november havában munkám eredményeiről, ezeknél a megbeszéléseknél többször jelen volt Pakots képviselő is, aki állítólag Bethlennek továbbította jelentéseimet.

Most október havában egy előttem ismeretlen nevű képviselő útján egy, az Erzsébet körúti, I. emeleten lévő szociáldemokrata párhelyiségben 50.000 K-át kaptam.

Hangsúlyozom, hogy ezen segélyek egyáltalán nem szerepeltek eljárásom indítóokai között, azok költségeim fedezésére adtak, és még azokat sem fedették teljesen, mert hiszen különösen Kiss Lajossal való érintkezésem igen sok költséggel járt.

Előbbi vallomásumat még oda módosítom, hogy miután belátom azt, hogy a kommunista eszmények meg nem valósíthatók, jelenleg demokrata program alapján állok.

Előző vallomásumat továbbá helyesbítem abban az irányban is, hogy a Népszava szerkesztőségében október második felében voltam, mert úgy láttam, hogy a rendőrség télen, és itt hoztak engem összeköttetésbe azzal a képviselővel, akitől 50.000 K-át kaptam.

Felolvasás, helybenhagyás és német nyelven történt megmagyarázás után aláíratott.

Felvette dr. Mészner Tivadar királyi ügyész s. k. Fritz Döhmel s. k.

Folytatva ugyanazzal:

Előadom még, hogy a tárgyalások folyamán Bobula fejezte ki azt a kívánságát, hogy a bajorok csapatokat is küldjenek, Szemere is pártolta ezt, Ulain ellene volt ennek azzal, hogy a nép érzelmeit sértené, és a hazai erők elegendők.

Megfelel a valóságnak az, hogy én kiküldetésemet önmagam által készített müncheni levelekkel igazoltam. Ez Vázsonyi Jánossal és Pakots-csal történt megbeszélésem folyamán volt. „Deutscher Kampfbund, München” – ezek egy kis erzsébetvárosi nyomdában nyomattak. A címre pontosan nem emlékszem, azt hiszem, a Bakos és Weisz cég volt. Az nem igaz, hogy az egyik levélben azt ajánlották volna, hogy Szemeréék a fajvédőkkel szorosabb összeköttetést keressenek, illetve most jut eszembe, hogy ez a valóságnak megfelel.

Engem a fajvédők kifejezés vezetett tévútra, mert ezt a kifejezést nem ismerem. Levelemben ezt „Racenschützer” kifejezéssel pótoltam.

Felolvasás, helybenhagyás és német nyelven történő megmagyarázás után aláíratott.

Kmf.

Dr. Mészner Tivadar s. k. kir. ügyész

Fritz Döhmel s. k.

Az irat jelzete: BFL VII-18-d-1923-03/610. – Gépellt másolat.

5.

A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék elsőfokú ítélete Ulain Ferenc és társai büntetőügyében Budapest, 1924. január 24.

A MAGYAR ÁLLAM NEVÉBEN

A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék lázadásra irányuló szövetség büntette miatt dr. Ulain Ferenc és társai ellen a kir. ügyészségnek 154952/1923. k.ü. számú vádiratában foglalt vád felett dr. Langer Jenő kir. törvényszéki elnök, mint elnök, dr. Forpády Zoltán János kir. táblabíró, dr. Flórián János kir. törvényszéki bíró, pótbíró, valamint dr. Wámoscher Endre kir. törvényszéki jegyző és dr. Menyhárd Alfréd kir. törvényszéki joggyakornok mint jegyzőkönyvvezetők részvételével, dr. Mészner Tivadar kir. ügyésznek, mint közvádlónak, a szabadlábon lévő vádlottak és dr. Részler Kornél I. és II. rendű, Hellebrandt János II. r., dr. Zimmerman Lajos és dr. Pethe György III. r. és Károlyi József I. r. vádlottak védőinek jelenlétében, Budapesten 1924. évi január hó 14., 15., 16. és 17. napján megtartott, részben zárt, részben nyilvános főtárgyalás alapján a vád és a védelem meghallatása után meghozta a következő

ítéletet:

- I. 1923. november hó 6-tól november hó 20-ig statáriális letartóztatásban, november 20-tól előzetes letartóztatásban, azóta szabadlábon lévő dr. Ulain Ferenc 42 éves, r. kat. vallású, nagyszabados születésű, budapesti lakos, nős, vagyona van, katona volt, gyakorló ügyvéd és nemzetgyűlési képviselő;
- II. 1923. november 7-től november 20-ig statáriális letartóztatásban, november 20-tól december 10-ig előzetes letartóztatásban, azóta szabadlábon lévő dr. Szemere Béla, 50 éves, ref. vallású, lasztoméri születésű, budapesti lakos, magyar állampolgár, nős, vagyona van, katona volt, kórházi igazgató főorvos;
- III. 1923. november 7-től november 20-ig statáriális letartóztatásban, november 20-tól december 20-ig előzetes letartóztatásban, azóta szabadlábon lévő Bobula Titusz 42 éves, r. kat. vallású, budapesti születésű és lakos, az Amerikai Egyesült Államok állampolgára, nős, vagyonos, katona nem volt, építész,

mindhárom vádlott bűnös a Btk. 156. §. 1. tételében meghatározott lázadásra irányuló szövetségi vétségében, amelyet úgy követtek el, hogy Budapesten 1923. november 2-án és 5-én egymással szövetséget kötöttek, hogy Bajorországgal politikai és katonai megállapodást fognak kötni az újonnan alkotandó magyar állam területére, olyképpen, hogy az ország 1914. év előtti határait visszaszerezze, s ennek a megállapodásnak a végrehajtása érdekében a magyar hazafias egyesületek közreműködésével a magyar kormányt erőszakkal eltávolítani, vagy a fenti szerződés szerint való intézkedésre akarták kényszeríteni.

A kir. törvényszék ezért:

Dr. Ulain Ferenc I. rendű, Dr. Szemere Béla II. rendű és Bobula Titusz III. rendű vádlottak mindegyikét a Btk. 156. §. 1. tétel alapján a Btk. 92. §. alkalmazásával 1 /egy/ hónapi és 14 /tizennegy/ napi államfogházra, mint főbüntetésre ítéli.

A szabadságvesztés-büntetést a statáriális és előzetes letartóztatással a Btk. 94. §-a alapján mindegyik vádlottra egészen kitöltöttnek veszi.

A vádlottak a Bp. 481. §-a értelmében kötelesek az eddig felmerült bünyügyi költség fejében 26.800 koronát egyetemlegesen, ezen kívül dr. Ulain Ferenc 27.360 korona, dr. Szemere Béla 27.360 és Bobula Titusz 32.410 korona fogolytartási költséget, valamint az azután netán felmerülő bünyügyi költséget külön-külön az Államkincstárnak megtéríteni.

A kir. törvényszék az irodai 1829/1923. t. sz. alatt bűnjelként őrzött iratokból a Bobula Titusztól lefoglalt iratokból nevezettnek a Bp. 488. §-a alapján az ítélet jogerőre emelkedése után kiadni rendeli, a többi iratokat pedig a jelen bűnyügyi iratokhoz rendeli csatolni.

Az ítélet jogerőre való emelkedése után a Bp. 494. §-a alapján kir. ügyészszéggel és dr. Ulain Ferencre vonatkozólag a Bp. 108. §-a alapján a budapesti ügyvédi kamarával közöltetni rendeli.

Indoklás:

Döhmél Frigyes állítólagos kereskedőség 1923. október hó 31-én levelet írt Bobula Titusz vádlottnak, amely levélben találgatást kért tőle. Bobula Titusz válaszára még ugyanaznap megjelent Döhmél Frigyes Bobula Titusz Gellért Szálló-beli lakásán, ahol „Deutscher Kampfbund” feliratú okmányokkal igazolta, hogy ő a bajor Hitler Adolf nacionalista szervezetének teljhatalmú megbízottja, és aki fel van hatalmazva tárgyalások folytatására, szerződések kötésére. Iratai közt volt egy melléklet, amely a bajorok által küldendő csapatok és hadiszerek mennyiségét foglalta magában. Volt azon kívül egy levél Döhmél Frigyesnél, amelyben Döhmél megbízza azt ajánlották, hogy Döhmél Frigyes a Gömbös-féle frakcióval keressen érintkezést. Elmondta ezen kívül Döhmél Bobula Titusznak, hogy a bajor nacionalistáknak mik a terveik.

Bobula Titusz hitelt adott Döhmél előadásának, magához kérette dr. Szemere Bélát, és előadta neki, hogy Döhmél Hitler Adolf küldte azzal a megbízással, hogy a magyarok a cseheket támadják meg, ha a csehek a németeket hátra támadnak, és ennek fejében a németek támogatják a magyarokat a területi integritás visszaszerzésében. Döhmél Frigyes ugyanakkor Szemere Béla jelenlétében is előadta, hogy a bajorok hajlandók volnának katonákat és fegyvereket adni. Együttal a magyar irredenta mozgalom után érdekeltődött. Szemere Béla kijelentette ekkor, hogy Döhmél csakugyan Hitler Adolf kiküldöttje, és a kormány halgatólagosan ehhez a tervhez hozzájárulna. Bobulával megállapodott Szemere, hogy valakit Németországba küldenek, s ekkor említette Bobula dr. Ulain Ferenc nevét.

Bobula Titusz november 1-jén telefonált dr. Ulain Ferencnek, hogy keresse fel őt Gellért Szálló-beli lakásán. Dr. Ulain Ferenc november 2-án este fel is ment Bobula Titusz lakására, ahol Bobulán kívül Döhmél Frigyeset találta. Dr. Ulain Ferenc ez alkalommal látta először Döhmelt. A társaságban Döhmél vitte a szót, aki előadta, hogy Ludendorfftól és Hitler-től kapott megbízást, hogy Magyarországgal politikai kapcsolatot létesítsen, egyúttal okmányokkal igazolva személyazonosságát. A beszéd a németországi viszonyokról általánosságban folyt, a lényege azonban az volt, hogy a bajorok segítséget adnának a magyaroknak, hogy egy Németország ellen irányuló cseh offenzíva esetén a magyarok a cseheket délről megtámadnák, és a németek támogatnák a magyarokat régi határaik visszaszerzésében. Ez alkalommal Szemere Béla már a megbeszélés folyamán érkezett, dr. Ulain és dr. Szemere ekkor ismerték meg egymást. Szemere Béla a megbeszélés folyamán szükségesnek tartotta, hogy valakinek Münchenbe kell utazni, dr. Ulain Ferenc önként vállalkozott is erre, és megállapodtak, hogy a dolgok részleteit még egyszer megbeszélik.

November 4-én Ulain Ferenc újból felment Bobula Titusz lakására, de akkor Szemerét nem találta ott, csak Bobulát és Döhmelt, s ezért további tárgyalás nélkül eltávozott.

November 5-én este dr. Ulain Ferenc ismét felment Bobula lakására, ahol Döhmél és Szemere már ott volt. Döhmél ez alkalommal leveleket mutatott fel, hogy Ludendorfftól a futár visszaérkezett, Ludendorff november 6-án fogadja Ulaint. Ezt megelőzőleg Döhmél Bobulával és Szemerével tárgyalva megbeszéléseik alapján egy szerződést készített. A megbeszélés pontozatok szerint történt. Amikor Ulain megérkezett, a szerződés már készen volt. Ulain Ferenc azt futólág átnézte, s Bobula fordította a németül nem beszélő Szemere Bélának magyarrá. Döhmél kérte a vádlottakat, hogy a szerződést írják alá, azt ő maga is aláírta. A szerződést Döhmél kívánta Münchenbe vinni, de mert Ulain vállalkozott a müncheni útra, Döhmél arra kérte, hogy szerződést vigye magával Németországba, mert az szolgál bizonyítékul arra, hogy a magyarok elhatározása komoly. Ulain és Szemere vonakodott a szerződést aláírni, de Döhmél ragaszkodott hozzá. Az ő unszolására Bobula Titusz is hajlandó volt aláírni, mire Ulain kijelentette, hogy az aláírás nem is fontos dolog, míg az illetékes német felekkel megbeszélve nincs. A szerződést akkor mindhárom vádlott aláírta. A második példány aláírásánál dr. Ulain Ferenc megmondta magát, s ezt a példányt nem írta alá. Az első aláírt példányt később megsemmisítette. Az volt dr. Ulain terve, hogy kimegy Németországba, s ha Ludendorff hajlandó egy integritási akcióba belemenni, megbeszéli vele a részleteket. Állítása szerint ezután a kormánynak utólagosan jelentést kívánt tenni.

A november 8-ról keltezett, Magyarország és Bajorország között politikai és katonai szerződés létesítésére irányuló állapodás tizenegy cikkben és három mellékletben foglalkozik politikai, katonai és gazdasági kérdésekkel. A szerződés lényege az 5-ik cikk, amely szerint a bajor állam elismeri az újonnan alakítandó magyar államot azon határok között, amelyekkel az 1914. június hava előtt bírt. Erre vonatkozik a katonai jellegű megállapodás is. Ennek a szerződésnek a 6-ik cikke így szól: „arról, hogy mely időpontban kezdődjenek a kétféle részről, azok az akciók, melyek a szerződést kötő felek részéről célszerűnek ítélt részek megvalósítására szolgálnak, a felek kötelesek egymást kölcsönösen értesíteni.” A 11-ik cikk szerint a megállapodás ideiglenes, az újonnan alkotott államok az akciók végrehajtása után szabályozzák egymáshoz való végleges viszonyukat.

November 6-án Döhmél Frigyes Bobulával felment dr. Ulain Ferenc lakására, s mivel Ulainnak német vizuma nem volt, Döhmél ajánlotta, hogy ő egy embert ad mellé, aki a német határon őt átvizsi. Döhmél elment, hogy az emberét felhozza, de azután nem jelentkezett. Dr. Ulain Ferenc elutazott, őt a vonaton Hegyhatalomnál a rendőrség feltartóztatta, s a szerződést Záborszky Miklós rendőrfogalmazó elvette.

Ugyanaznap este Döhmél Frigyes Seibold Jenő detektívfelügyelő kíséretében felment Bobula lakására, akinek a detektívfelügyelőt, mint bajor őrmestert mutatta be. Általános tárgyú beszélés után Döhmél azt kérdezte, hogy ő magyar részről komoly fegyveres alakulatokról nem hallott. Bobula Titusz ekkor kijelentette, hogy Szemere Béla ÁBM szervezetei teljesen meg vannak szervezve. A szervezetek a fegyvereiket nem szolgáltatták be. A szervezetekben élénk agitáló tevékenységet fejtenek ki a kormány ellen, és a közhangulat ezekben a szervezetekben Bethlen-ellenes. Szemerének Bobula szerint az a terve, hogy próbariadót rendel el, s bár Héjjással és Prónayval nem tárgyaltak, számítanak az ő segítségükre is. Szemere emberei megszállnák a várost, Héjjas és Prónay harci készség gyanánt maradnak, és az alkalmatlan politikusokat, valamint vezető személyiségeket összeszednék. Ezekről kész lista van már.

A vádlottak nem ismerték el bűnösségüket. Azt adták elő, hogy Döhmél Frigyesrel tárgyaltak ugyan, nem tudták, hogy ő agent provocateur, de a kormány erőszakos eltávolításáról nem volt szó.

A kir. törvényszék az ímént előadott tényállást dr. Ulain Ferenc, dr. Szemere Béla és Bobula Titusz vádlottaknak a főtárgyaláson tett vallomása, a nyomozás folyamán tett vallomásuk elébük tárása, a november 3-ról keltezett, Bobula Titusz és Szemere Béla aláírásával ellátott szerződés felolvása, Seibold Jenő és Záborszky Miklós tanúk vallomás és Seibold Jenő ismertett detektívjelentése alapján állapította meg. A kir. törvényszék a vádlottak vallomáson kívül csupa teljesen megbízható és érdektelen tanúvallomásokat mérlegelte, és az okirati bizonyítást vette figyelembe. Záborszky Miklós vallomása teljesen kifogástalan. Seibold Jenő vallomása ugyancsak megbízható s érdektelen vallomás. Vallomását részben megerősíti Bobula Titusz és Szemere Béla is, amikor Bobula kijelenti, hogy az ÁBM szervezetekről beszélt Seiboldnak, s Szemere is elismeri, hogy próbariadóról a tárgyalások folyamán volt szó. Azonban mindketten azt vallják, hogy más értelemben szóltak erről. Ha azonban azt tekintjük, hogy a vádlottak komolyan tárgyaltak Döhmél Frigyesrel, így komolyan kell venni a neki mondottakat is, s ez eseten Seibold Jenő ugyancsak komoly dolgokat hallott, miért is az általa előadott figyelembevételével tartotta a kir. törvényszék a fentebb előadott tényállást megállapítandónak.

Nem vette figyelembe a kir. törvényszék a tényállás megállapításánál Döhmél Frigyes vallomását, azt csak egyéniségének méltatásánál, s az önmagát is terhelő kijelentésénél vette figyelembe. Döhmél Frigyes állítólagos lipcsei kereskedőségét múltját, s főképpen azt, hogy miért jött Magyarországra, a kir. törvényszék megállapítani nem tudta. Saját előadása logikai ellentmondással van tele. Ideális kommunizának nevezi magát, s mégis állítólagos kommunista újság elleni merénylet miatt kellett Bajorországra mennie. A főtárgyaláson már azt sem mondja, hanem csak azt, hogy egy rokona tudott a merényletről, s mert nem akart látszólag elégségesnek, hogy Bajorországra, a Hitler-féle nacionalistákhoz, onnan pedig Magyarországra meneküljön. Döhmél kopott ruhában 1923. augusztus 12-én határátépési bizonyítvánnyal lépi át a magyar határt. Sopronba megy, s mert pénze nincs, ott Kovács századostól 15.000 koronát kér és kap. Pár nap múlva, augusztus 16-án a filozofia és demokráta Döhmél a budapesti ÉME-be megy, hogy egy levelet a vezetőségnek átadjon, melyet állítólag Németországból hozott. Egyúttal munkát is keresett ott. Döhmél azt állítja, hogy ő a levelet át is adta. A főtárgyaláson kihallgatott Gál József tanu ezt megcáfolta. Gál jelen volt az ÉME helyiségében, mikor Döhmél mint német menekült ott megjelent. Az egyesületben vezető tagot keresett, de nem talált. Levelet senkinek át nem adott. Gál volt az, aki ajánlkozott, hogy a menekült németet elvezeti az ÉME egyik vezető tagjához, a közelben lakó Prónay Pálhoz. Prónaynak ugyancsak nem adott át levelet, sőt, Prónay nem is fogadta Döhmelt, szemrehányást tett Gálnak, hogy minek vezet hozzá ily embereket. Gál József azonban, mint újságtudósító, érdekeltődött a németországi események iránt, s mert németül nemigen tudott, Döhmelt elvitte Vikár Bélához, hogy az tolmácsolja Döhmél előadását. Gál egy napig szállást is adott Döhmélnek, s ebédet is fizetett neki. Augusztus 17-én Gál Adorján Gézához vezette Döhmelt, majd a Magyar Kultúrliga helyiségébe, ahol Döhmél németországi eseményekről beszélt, majd bajor összeköttetést ajánlott. Ugyanakkor egy szerződéstervezetet készített, melyet utóbb a parlamentben Daruváry Géza, akkori helyettes

miniszterelnök jelenlétében tartott kihallgatás alkalmával becsatolt. Augusztus 18-án dacára, hogy pénze nem volt, vállalkozott, hogy az említett szerződést Németországba viszi, s azt mondta, hogy ott Ludendorff-fal és Hitlerrel tárgyal. El is utazott Sopronba, de utóbb, mint filozemita érzelmű egyén, meggondolta magát, s mert állítólag zsidók elleni atrocitásokat terveznek elkövetni, augusztus 19-én visszautazott Budapestre. Augusztus 20-án a Neues Pester Journalnál jelentkezik, innen az Egyenlőség című hetilaphoz megy, majd a Pesti Izraelita Hitközséghez. A hitközség Vázsonyi Vilmoshoz utasítja. Döhmelt augusztus 22-én jelent meg Vázsonyi Vilmosnál, aki Fábrián Béla nemzetgyűlési képviselőt kérte fel, hogy Döhmelt a kormány elé kísérelje. Augusztus 24-én a parlamentben Daruváry Géza, Rakovszky Iván miniszterek és Kánya Kálmán hallgatták ki Döhmelt. Döhmelt vallomásaiban előadottakra a nyomozást elrendelték. Miután Döhmelt úgy vette észre – mondja ő –, hogy a hatóságok nem sok hitelt adnak előadásának, a Népszava szerkesztőségébe ment, majd augusztus 27-én Vázsonyi Vilmos irodájában, ott találkozott Hetényi Imre főkapitány-helyettesével. Hetényi Döhmelt Hirsch Sándor detektívfelügyelő kíséretében Münchenbe küldte az állítólagos magyar-bajor összekötés kinyomozására és megállítására. Münchenből visszajövet szeptember elején még felmegy Döhmelt a Szemere-körnek nevezett Magyar Kultúrliga helyiségébe, szeptember 5-én azonban végleg elmarad, s október 21-ig sem a Szemere-körrel, sem Szemere Bélával és Bobula Titussal nem találkozik. Akkor kezdeményezte a vád tárgyává tett eseményeket.

Megállapítható, hogy Döhmelt Frigyes, aki előadása szerint munkakeresés végett jött Magyarországra, munkát komolyan nem keresett. Azt mondja, hogy az események elsodorták eredeti tervét. Ellenben megállapítható, hogy Sopronban 15.000 koronát kapott, Budapesten Vázsonyi Vilmos fia, Vázsonyi János segítségével, körülbelül 4-500.000 koronát adott neki, azonkívül ellátta alsó- és felsőruhával, cipővel, nyakkendővel. Egy ideig Döhmelt Vázsonyi Vilmos irodavezetőjénél is lakott. A rendőrség Döhmelt az Ulrich cégnél helyezte el, s azonkívül pénzzel is segítette. Az Ulrich cégnél körülbelül 10 napig dolgozott Döhmelt, onnan nagyobb összegű előleg felvétele után elment. A Népszavánál ismét pénzt kért, de ott nem kapott, hanem az Erzsébet körüli szociáldemokrata párhelyiségbe költözött, ahol egy képviselőtől 50.000 koronát kapott. Ezekből kétségtelenül megállapítható, hogy Döhmelt Frigyeset anyagi érdek vezette.

Megállapítható Döhmelt Frigyes vallomásából az is, hogy ő úgy Vázsonyiék, mint a rendőrséget félrevezette, mert másokat mondott Vázsonyiéknek és a rendőrségnek, s másképp vallott a kir. ügyész és a bíróság előtt. Vázsonyi János és Pakots József előtt főképp a zsidók elleni állítólagos tervezett atrocitásokról, feketelistáról, Budapest megszállási tervéről beszélt, úgy tünthette fel ezeket, mintha mindezt a vádlottak terveznék. Általában rémületet kívánt kiváltani, hogy a bedugoló pénzforrásait ismételtel megnyissa. A fő tárgyalás folyamán tisztázódott, hogy ezek az állítólagos tervek állítólag egy Kis Lajos nevű egyéntől származnak, s noha Döhmelt – vallomása szerint – napokkal előbb tudta, hogy Kis Lajos ily listákat és terveket át fog adni, s bár a rendőrséggel összeköttetésben állt, a rendőrséget is felülte, mert nem tette lehetővé, hogy ezt az egyént megfogják, akinek a tevékenysége kétségkívül olyan, amely megérdemelte volna, hogy a rendőrség áldozatok árán is kézre kerítse a nevezettet. Ez a szándék dacára a kir. törvényszék a különféle válótlanságokon is átsikló és kimagyarázó Döhmelt Frigyes valódi arculatát felfedhetőknek nem találta, s az a gyanú mutatkozik, hogy a Döhmelt mögött keresendő egyének az ország határain kívül – de nem Bajorországban – vannak, s Döhmelt volt az, aki nemcsak a vádlottakat, de magyarországi pártfogóit is rászedte.

Különösen feltűnő jelenség, hogy kereskedelmi alkalmazott a lehető legrövidebb idő alatt oly szerződéstervezetet készít, amely, ha nem is diplomáciai műretek, mindenesetre oly tevékenység, oly dolgokat felölöl, amely bizonyos előkészületet, tanulmányozást igényel. Döhmelt Frigyes ez irányban megkérdetve azt a választ adta, hogy ő író is, és pedig novelláiról. Ámde ez a körülmény nem magyarázza, sőt, gyanúsabb teszi Döhmelt egyéniségét, mert novelláiról köztudomás szerint nem készíti például cseh támadás esetére államszerződéseket. Döhmelt Frigyes személyisége a per mostani adatai szerint probléma, ismeretlen valami, ami pedig ismerős, az olyan, ami szavahihetőségét a legnagyobb mérvben kétségessé és megbízhatatlanná teszi, az ő vallomása tehát megnyugtató bizonyítékul nem használható.

Ez oknál fogva nem mérlegelte a kir. törvényszék Hetényi Imre, Vázsonyi Vilmos, Pakots József tanúk vallomását sem, mert három tanú, különösen a két utóbbi egyedül és kizárólag Döhmelt Frigyes bemondásai alapján tettek vallomást, s így az alap megbízhatatlan lévén, az megbízható és kifogástalan egyének közlésével nem válik megnyugtató bizonyítékká.

Hetényi Imre tanú tudomását ugyancsak legnagyobb részét Döhmelt Frigyes bemondását merítette [sic!]. Ez tehát ugyanolyan elbírálás alá esik, mint a fentebb előadottak. Vallomásának egyéb része, hogy bajor horogkeresztes fiatalberek jöttek, figyelembe ezért nem vehető, mert pusztá feltevésnél egyébként nem látszik. Az ugyanis, hogy a bajor fiatalberek megjelenése okozati összefüggésben volna a vádlottak tevékenységével, semmiféle konkrét adattal bizonyítva nincs, azt még Döhmelt sem állítja, sőt, kijelenti, hogy vádlottaknak a bajor nacionalistákkal összeköttetés nem volt, Nyugat-Magyarországon német katonák nem voltak, de főképp ellene mond az a körülmény, hogy a bajor fiatalberek október 31-ike előtt jöttek ide, amikor még azok nem is tudhatták, hogy Döhmelt Frigyes levelet ír, s hogy Ulain Ferenc november 2-án ebbe az akcióba kapcsolódik. Vallomásának a többi része a vádbeli cselekményt megelőző időre vonatkozik, s mint ilyen, e bűnügy szempontjából nem lényeges. Seibold Jenő vallomását a kir. törvényszék mérlegelte, az ebből merített tudomás további tárgyalás nem igényel.

Gál József, Trenkó József, Vikár Béla, Hirsch Sándor tanúk vallomása nem a vádbeli cselekményre vonatkozik, az mint Döhmelt szavahihetőségére vonatkozó körülmények csak távolabbi vonatkozásban vannak az ügygel.

Megállapítható továbbá, hogy Döhmelt Frigyes volt az, aki Bobulával a találkozást kezdeményezte, ő volt az, aki hamis iratok alapján magát mint bajor megbízott legitímálta, ő volt az, aki hamis iratokkal a fajvédők bekapcsolódását kívánta, ő volt az, aki a bajor relációkat felvetette, ő volt az, aki a szerződés készítését szükségesnek tartotta, a szerződést fogalmazta, annak aláírása végett magát exponálta, s ezt előadása szerint azért tette, hogy a vádlottak ellen bizonyítékokat szerezzen.

Megállapítható továbbá, hogy Döhmeltnek a Hitler-féle bajor szervezettel semmiféle összeköttetése nem volt. Bajor katonák és fegyverek Magyarországon nem voltak. A bajor hazafiás szervezetek írásait hamisította. Vázsonyi Jánosnak és a rendőrségnek tárgyalásáról jelentést tett, vagyis agent provocateur volt.

Ez a szerep az erkölcsi törvényekkel és felfogással nem fér össze, az elítélendő.

Az a körülmény, hogy valaki anyagi érdekből mást bűncselekmény elkövetésre buzdít, és pedig olyanokra, amelyeknek elkövetése az illetőnek szándékában sem volt, mint például a szerződés aláírása, s azután ugyanarra a bűncselekményre, amelynek értelmi igondolója, szellemi szervezője és elrendezője volt, előáll, mint vádló, az olyan eljárás, amelyet a kir. törvényszék helyesnek nem tart, intézményes támogatásban és védelemben nem részesíthet.

Az agent provocateurséget csak hivatalos kötelességteljesítés esetén, vagy magánszemélyeknél az aljas indok hiánya esetén az államot alapjában megrendítő, komoly veszély elhárítása végett, vagy mert a vádlottban a szándék már egyébként is megvolt, s erre alapos gyanúok forognak fenn, tart megérthetőnek.

Más az eset Seibold Jenő esetében. Ő ugyan szintén megtevesztette Bobula Titust kielétre vonatkozólag, de Seibold Jenő a kötelességteljesítés tudatában járt el, s tevékenysége passzív volt, nem ajánlott semmit, nem iparkodott Bobula Titusz elhatározását irányítani oly módon, hogy annak szándéka sem lett volna bűncselekmény elkövetésére, s ha ő fel nem lép, a bűncselekmény nem következik be. Ő csupán megfigyelője volt két egyén beszélgetésének, tervezésének. A kir. törvényszék itt kiemeli, hogy bűncselekmények esetén a Btk. szabályai tartandók szem előtt. Ha a törvény tartandóknak minősít valamely tevékenységet, azt elkövetni nem szabad, sem akkor, ha az elhatározás saját kezdeményezéséből fakad, sem akkor, ha az elhatározást más indítja meg. Magánjogi vonatkozásban a másik fél akaratnyilvánítás komolyságának hiánya lehet jelentős, büntetőjogi a felelősséget az nem érinti, csak akkor, ha a szándék hiányában a vádlott tette nem volt beszámítható, ami Bobula Titusz és társai esetében nincs meg.

A kir. törvényszék ezek szerint Döhmelt Frigyes vallomását részint megbízhatatlanság, részint oly agent provocateur magatartás miatt, mely meg nem engedhető, elfogadhatónak nem tartja, illetve az általa megígért katonákat, fegyvereket, a szerződésen az ő aláírását a vádlottak terhére nem rója. Mi az tehát, amiben a vádlottakat bűnösnek találja?

A Btk. általánosságban a bűncselekmény elkövetésére irányuló előkészületi cselekményt nem bünteti. A tettes szándéka előkészületi cselekmény esetén is megvan, bizonyos tevékenység is járul ehhez, de a véghezvitel még el nem kezdődött. A Btk. 156. §-a a cselekmény veszélyességére tekintettel az általános büntetőjogi elvektől eltérőleg nem csak az előkészületi cselekményt konstruálja önálló bűncselekménnyé, hanem még azt a szövetkezést is, melyhez előkészületi cselekmény nem járul. Bünteti tehát a szövetkezésre irányuló szándékos elhatározást.

A szövetség a Btk. értelmében létrejött, ha két vagy több személy a bűncselekmény elkövetését közös egyetértéssel elhatározza.

Bobula Titusz, Szemere Béla és Ulain Ferenc saját beismerésük szerint is elhatározták, hogy a bajorokkal, ha más egyén motivációja folytán is, politikai és katonai kapcsolatot létesítenek, szerződést kötnek, ha a bajorok is hajlandók erre. Döhmelt Frigyes már előre jelezte terveit, Ulain Ferencék első alkalommal megmondták, mit terveznek. Több napon megtárgyalták ezt a kérdést, s hajlandók voltak azt írásba is foglalni. A tárgyalás során részletekbe is mentek, mikor több vagy kevesebb katonai szükségét hangoztatták, illetve mikor Ulain Ferenc idegen eröket nem akart, csupán a szerződés aláírását ellenezte. Bár Ulain Ferenc az általa aláírt szerződéstervezetet utólag megsemmisítette, de ezt nem azért tette, hogy a bajorokkal létesítendő politikai kapcsolat eszméit elejtette [sic!], hanem azért, mert a Döhmelt által készített tervezet helyesnek nem tartotta. Ez a megjegyzés tehát mindhárom vádlottnak szándékos elhatározása volt, Döhmelt Frigyesnek csupán megindító szerepe volt, de hogy ez a vádlottaknak komoly elhatározása volt, abból is kitűnik, hogy Döhmeltől függetlenül, mert abban bizakodtak, kiküldték Ulain Ferencet Münchenbe, s Ulain Ferenc dacára, hogy Döhmelt szerződését nem tartotta mindenben helyesnek, mégis elutazott, a szerződést nem semmisítette meg, hanem azt magával vitte, mint olyant, ami további tárgyalásoknak alapul szolgálhat.

A vádlottak elhatározása tehát komoly volt, a bajorokkal való katonai és politikai szövetség megkötésére irányult, a szerződés in concreto volt alkalmatlan bűncselekmény elkövetésére, mert bajorokkal kapcsolat nem állott fenn, egyébként az alkalmas eszköznek látszott. A vádlottak tehát komolyan vették a szerződést, illetve Ulain Ferencnek később keletkezett az az aggodalma, de mint fentebb említve volt, az csak az írásos szerződésre vonatkozott.

A szövetkezésre a közös egyetértés tehát megvolt, további kérdés az, hogy a lázadás elkövetésére irányult-e? Lázadás alatt oly csoportosulás értendő, melynek célja az állami életműködés rendes menetét erőszakkal megváltoztatni, illetve a tömeg erőszakkal akarja saját akaratát állami tényezőkhöz fölé helyezni.

A vádlottak egyértelműen azt adták elő, hogy ők erőszakos kormányválságot nem akartak. A bajorokkal kötendő szerződést akarták, de arról a kormánynak utólagosan jelentést akartak tenni.

Az kétségtelen, hogy a vádlottak által tervezett szerződést, tekintet nélkül arra, hogy írásba van-e foglalva, vagy nem, a kormány ellenzése mellett megvalósítani csak erőszakkal lehetséges, s ez esetben a lázadás bűncselekménye fennforog. Fennforog még akkor is, ha külön nem beszélnek róla, mert a szerződésben az hallgatólagosan benne foglalják. Kétségtelen az is, hogy a kormánynak előre jelentést tenni nem akartak. Egyedül az a körülmény döntő, hogy a kormánynak a szerződéshez való hozzájárulását remélhették-e a vádlottak?

A kir. törvényszék ezt a kérdést nemlegesnek látja eldöntendőnek. Nem számíthatnak a vádlottak a kormány sem előleges, annál kevésbé utólagos jóváhagyására, de nem is számítottak.

Ulain Ferenc vallomásában azt adja elő, hogy ha legfelsőbb helyen ehhez a szerződéshez hozzájárulnak, a jelenlegi kormányzati rendszernek meg kellene változnia. Bobula Titusz már magától értetődőnek tartja, hogy az ügyek vitelét más kormánynak kellene átvenni, azt a helyzet változtatja meg. Ezt a védekezést Seibold Jenő tanú megcáfolja, amikor azt vallja, hogy Bobula előtte kijelentette, hogy az ÁBM szervezetekben a kormány ellen élénk agitációt fejteni ki [sic!], a közhangulat is

Bethlen-ellenes, s hogy fegyveres akciókra is hajlandók. A jelenlegi kormányra tehát nem számítottak. A törvény azonban nem a jövőbeli kormányt védi, hanem azt, amely az ország hatalmát gyakorolja, amely felelős úgy külpolitikai, mint belpolitikai tekintetben.

Az ország mai helyzetében a szerződésben meghatározott célra és eszközök mellett sikeres eredményt elérni nem lehet, az csak további bajok szülő oka lehet. Nem remélhették a kormány hozzájárulását azért sem, mert a Hitler-féle csoport ugyancsak lázadócsoporthoz volt, ezekről nyilvánvaló volt már abban az időben, hogy a törvényes kormány erőszakos eltávolítására töreksenek. Politikai előrelátás mellett ily csoportot támogatni lehet, de katonai és politikai szerződést csak tényleges hatalom birtokában lévő csoporttal vagy kormánnyal lehet jogérvényesen kötni.

Hogy a kormányra számítottak volna, ellentmond annak különösen az írásos szerződés, melyet, ha felületesen olvastak is, és más készítette, mégis bizonyos megbeszélés alapján készült, amelynek első soraiban Magyarországról és Bajorországról mint államokról, továbbá politikai és katonai közösség létesítéséről van szó, s a legfontosabb pontnál, az integritás pontnál az újonnan alkotandó magyar államról, melynek más értelme nem lehet, mint új kormányzat, mert a régi állam, ha megcsonkítva is, de fennáll. Ellene mond főképp a 9-ik cikk, amely a szerződő felek részéről célszerűen felállítástól szól, olyképpen, hogy a magyar akció már november végére tervezetik. Bármiképpen magyarázandó is a rezsim kifejezés, a politikai irányzatnak is a kormány adja meg a jellegét, s a kormányt nem alkotmányos tényezők buktatják, hanem – a szerződés szerint – a szerződő felek kezdeményezéséről teszik azt függővé. Első pillanatra is feltűnik, s ebből magyarázható, hogy a jogász és törvénytudó dr. Ulain Ferenc az általa aláírt példányt megsemmisítette, mert tudatára jutott a szerződés tartalma komoly voltának, mert ha azt komolytalanságnak tartotta volna, a Szemere és Bobula aláírásával ellátott példányt nem vitte volna magával a müncheni útra.

Szemere Béla még azt is állította, hogy a hivatásos diplomácia ily teendőket nem végezhet. Mindenesetre a kormánynak kell látnia diplomáciai útján a külföldi lehetőségeket, s a diplomáciára tartozik az, hogy valamely akció hivatásos diplomatákkal vagy magánszemélyekkel látja-e célszerűbben lebonyolíthatóknak, mert az ilyen akció a kormány terveit keresztelheti, s végeredményben kárt okoz. Tehát ez a kifogás sem helytálló.

Mindezek alapján a vádlottaknak az ímént részletezett cselekvésége megállapítja a Btk. 156. §. 1. tételében meghatározott, lázadásra irányuló szövetség vétségének tényálladási elemeit, s ezért őket abban bűnösnek kimondani és megbüntetni kellett.

A kir. törvényszék a vádtól eltérően nem látta fennforogni a Btk. 156. §. 2. tételében meghatározott büntetést, mert nem tartotta előkészületi cselekménynek a szóbeli megállapodásnak írásba való foglalását, mert ez magán a megállapodáson mint sem változtat, a veszélyt nem fokozta, csupán a megállapodást érzékelhetőbbé tette. Nem látta annak Ulain Ferenc elutasítását sem, mert ezzel még közvetlen veszély nem keletkezett, s ez is csak azt célozta, hogy a bajor szervezetekkel a részleteket megbeszélje, s ezzel az egyoldalú megállapodást kétoldalú szerződéssé tegye. Amennyiben a szerződés rendelkezéseit a bajor szervezetek is magukévá tették volna, a szövetség teljes lesz, s a veszélyesség nagyobb, de ez még mindig csak szövetség, s nem előkészületi cselekmény.

Döhmél Frigyes aláírása, az általa ígért csapatok és hadszerek ígérete a fentebb előadottakra figyelemmel tekintetbe vétetett. Nem történt előkészületi cselekmény a hazafias egyesületekben sem, Seibold vallomása szerint Döhmél azt kérdezte, hogy ő magyar részről még komoly fegyveres alakulásokról nem hallott, s ugyanő vallja, hogy Bobula Titusz azt a kijelentést tette, hogy Héjjással és Prónayval nem beszéltek, de számítanak rájuk. Előkészületi cselekmény lett volna Budapest megszállási tervének kidolgozása, a feketelista, de ez a vádlottak tevékenységével nincs összefüggésben, az teljesen kívülálló egyének tevékenysége. A Seibold Jenő által említett lista meglétére semmi bizonyíték nincs. Általában az egész cselekmény tervezeténél, megbeszélésénél, szövetségénél nem volt több, ez a cselekmény pedig még nem előkészületi cselekmény.

A kir. törvényszék a büntetés kiszabásánál súlyosító körülményt nem észlelt. Enyhítő körülménynek vette a vádlottak büntetlen előéletét, s hogy hazafias szempontok vezették őket, s végül, hogy cselekményük a nagyobb veszélyességet nélkülözte. Nélkülözte pedig részben azért, hogy a hatóság a vádlottak eljárásának minden fázisáról tudott; nélkülözte azért, mert semmiféle összeköttetésük a bajor nacionalista körökkel nem volt, bajorok az országban nem voltak, de egyébként is fegyveresek a mai fokozott ellenőrzés mellett az országba nem is jöhettek, s végül, mert három egyének tervezetése, szövetsége volt, akiknek, ha voltak is követők, oly mennyiségű fegyverrel, amely a közre veszélyes lett volna, nem rendelkeztek, s embereikkel nem is érintkeztek. Ezekre tekintettel a bűncselekményre megállapított államfogház legkisebb mérvét is túl szigorúnak találta, mindhárom vádlottal szemben a Btk. 92. §-át alkalmazta, és a rendelkezés részben kiszabott büntetést tartotta a vádlottak bűnösségi fokával arányban állónak.

A kir. törvényszék a bizonyítás kiegészítése iránt előterjesztett indítványokat elutasította. Az a körülmény, hogy Seibold Jenő rövidebb ideig volt Bobula Titusznál, mint ő mondja, nem lényeges. Lényeges az, hogy Bobula kijelentéseket tett, s azt rövid idő alatt is tehette. Nem lényeges az, hogy dr. Ulain Ferenc a februári müncheni útról nyíltan beszélt, s hogy 1923. november hó 6-án sem utazott titokban, de a februári út ezzel az ügygel okozati összefüggésben nincs, az pedig, hogy nyíltan utazott, semmit sem bizonyít. Dr. Ulain Ferenc /Nagyatádi/ Szabó Istvánnak sem mondta meg a tulajdonképpeni okot, hogy miért utazik, csak annyit, hogy az ország érdekében megy, s ebből következtetés nem vonható le.

Domsa Sándor kihallgatására semmi ok nincs, mert a kir. törvényszék is megállapította, hogy vádlottaknak a bajor szervezetekkel összeköttetésük nem volt, s így ugyanazt bizonyítani felesleges. Az pedig, hogy Hirsch Sándor kivel beszélt, az ügy szempontjából közömbös.

Gömbös Gyula, Klunhoff Leó kihallgatása azért mellőztetett, mert az általuk bizonyítani kívánt körülmények nem erre az ügyre vonatkoznak.

Gömbös Gyula és Friedrich István kihallgatását azért nem rendelte el a kir. törvényszék, mert a Szemere-köri esemény vád tárgyát nem képezi.

Héjjas Iván és Prónay Pál kihallgatását azért mellőzte, mert a kir. törvényszék is megállapította, hogy a vádlottak a nevezettekkel összeköttetésben nem állottak, és így az ügy további bizonyításra nem szorult.

Döhmél Frigyesnek Vázsonyi Jánoshoz és Vázsonyi Vilmoshoz írt levelének felolvasását azért nem rendelte el, mert Döhmél Frigyes egyénisége, eljárásának indoka eléggé tisztázott, az más megvilágításba a levél után sem kerül.

Az a körülmény, hogy a Szemere-körben lázadásra irányuló szövetség nem jött létre, mint negatív körülményre utaló bizonyítás azért is mellőztetett, mert az nincs vád tárgyává téve.

Arra a körülményre, hogy az ÁBM a fegyvereket visszaszolgáltatta, és dr. Szemere Béla a fegyverek visszaszolgáltatását elősegítette, a kir. törvényszék a bizonyítást azért mellőzte, mert a fegyverek ügye tisztázott, s arra nem merült fel adat, hogy Szemere Béla a fegyverek beszolgáltatását késleltette volna, s így azt is bizonyítani és felesleges [sic!].

Döhmél Frigyes újbóli kihallgatását a kir. törvényszék azért nem tartotta szükségesnek, mert Döhmél Frigyes szavainak a bizonyítás szempontjából súlyt nem tulajdonít, az pedig, hogy ki volt a budapesti intim barátja, annak tisztázása az ügyhöz szorosan nem tartozik.

Dömötör Mihály és Csörgey Kálmán tanukénti kihallgatását azért nem rendelte el, mert az általuk bizonyítani kívánt körülmények a vádbeli cselekmény megelőző időkre vonatkoznak, vád tárgyává nem tételtek, ezért az ügy szempontjából nem lényegesek.

Mindezek alapján tehát az eljárás befejezését késleltető, nem lényeges körülményekre utaló bizonyításkiegészítés elutasítandó volt.

Az ítélet egyéb rendelkezése az azok mellett felhívott törvényszakaszokon alapszik.

Budapest, 1924. január hó 24. napján

dr. Langer Jenő sk. ft. elnök

dr. Méhes Ignác sk. előadó

Az irat jelzete: BFL VII-18-d-1923-03/610. – Gépelt másolat.

[1] Dr. Szemere Béla (1873–1948): gyermekorvos, radikális jobboldali politikus. 1919-től az Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete nevé, kommunistaellenes önkéntes segédrendőri milícia vezetője, a korszak ismert szélsőjobboldali szereplője. 1924-ben belépett a Gömbös Gyula alapította Magyar Nemzeti Függetlenségi (Fajvédő) Pártba, majd az 1930-as években az első nyílaskeresztessé párt, a Magyar Nemzetiszocialista Földműves- és Munkáspárt tagja lett. 1939-ben a párt színeiben országgyűlési képviselővé választották.

[2] Az Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete 1919 augusztusában alapított, polgári segédrendőri és titkosszolgálati szervezet volt, melynek a Tanácsköztársaság bukása után elsődleges feladata a kommunista szervezkedés figyelmese és az esetleges munkássztrájkok letörése volt. A belügyminisztérium irányítása alá tartozott, polgári ruhás, fegyvert viselő, polgári foglalkozásukat is tovább űző tagjainak jogosítványai nagyjából a rendőrség jogosítványainak feleltek meg. Az ÁBM 1922 októberében formálisan beolvadt a Nemzeti Munkavédelem szervezetébe, de egy ideig még igyekezett megőrizni önállóságát. *Jegyzőkönyv az ÁBM és a NMV együttműködésére vonatkozó megállapodásról*, 1922. október 2. Közli: *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924*, forráskiad. KARSAI ELEK–NEMES DEZSŐ, Bp., Kossuth Könyvkiadó, 1959, 187–188.

[3] Az 1923. október 19-ei keltelvezés, 7502. sz. kormányrendelet az állami alkalmazottak számára megtiltotta az olyan hazafias egyesületekben történő tagságot, melyek tagjaiktól fogadalmat vagy esküt vártak el, és ez vonatkozott a korábban az ilyen egyesületek keretében működő és korábban államilag jóváhagyott kiegészítő karhatalmi szervezetek munkájában való részvételre is. A korábban részben egyesületi formában működő ÁBM működését tehát éppen ekkor igen szigorúan korlátozták.

[4] Bobula Titusz (1878–1961): építész mérnök, radikális jobboldali politikus. Az Amerikai Egyesült Államokba emigrált. 1919-ben visszatért Magyarországra, ahol politikailag kezdett, elsősorban a revizionizmus és a szélsőjobboldali eszmék irányába mozdult el, ennek köszönhetően vált az Ulain Ferencel és dr. Szemere Bélával közösen szőtt államellenes összeesküvés egyik főszereplőjévé.

[5] Ulain Ferenc (1881–?): ügyvéd, publicista, radikális jobboldali politikus. Az Ébredő Magyarok Egyesületének egyik alapítója és vezetőségi tagja. 1919-ben megalapította a Szózat című radikális napilapot. 1922-től 1926-ig nemzetgyűlési képviselő, 1923-ban kilépett az Egységes Pártból Gömbös Gyulával együtt a Fajvédő Párt egy alapítója, 1931-től ismét parlamenti képviselő. Az 1940-es években a nyílaskeresztessé párt tagja lett.

[6] A Kapp-puccs a weimari köztársaság megdöntésére irányuló puccskísérelt volt a német szélsőjobboldali politikai erők részéről, jórészt Németország első világháborús vereségébe beletörődni nem akaró katonák és rendőrök fegyveres részvételével 1920 márciusában, melyet lényegében Ludendorff tábornok és Wolfgang Kapp főtitkár vezetésével Berlin elfoglalása után Kapp megdöntöttnek nyilvánította a köztársasági kormányt, önmagát kancellárnak nyilvánította, és a német néphez intézett kiáltványban meghirdette a versailles-i béke revízióját és legtöbb elemében a későbbi nemzetiszocialista politikai rendszerre hasonlító új politikai kurzust.

[7] Erich Friedrich Wilhelm Ludendorff (1865–1937): az első világháború kiemelkedő német tábornoka, a weimari köztársaság ideje alatt radikális jobboldali politikus, a német szélsőjobboldal egyik vezetője, aki folyamatosan a köztársaság megbuktatásán dolgozott. Az 1920-as Kapp-puccs és az 1923. november 8-án végrehajtott müncheni sörpuccs egyik vezéralakja és értelmi szerzője, Hitler mellett a feltörekvő Nemzetiszocialista Német Munkáspárt egyik vezetője és parlamenti képviselője.

- [8] Max Herman Bauer (1869–1929): német katonatiszt, ezredes, az első világháború és a Német Császárság bukása után a német radikális jobboldal egyik vezéralakja. Folyamatosan a weimari köztársaság megbuktatásán dolgozott, a Kapp-puccs egyik vezéralakja, ebben az időben a Birodalmi Kancellária hivatalvezetője. A sikertelen puccskíséret után Ausztriába menekült.
- [9] Trebitsch Ignác (1879–1943): magyar születésű nemzetközi szélhámos, kém és kalandor, aki beutazta a világot, és számos titkosszolgálatnak dolgozott, olykor párhuzamosan is. Életről lásd bővebben: WASSERSTEIN, BERNARD: *Az igazi Trebitsch. Az átváltozóművész*, ford. MOLNÁR GYÖRGY, Bp., Akadémiai Kiadó, 2016.
- [10] Prónay Pál (1874–1946): katonatiszt, radikális jobboldali politikus, különítményparancsnok. A Tanácsköztársaság kikiáltása után, Szegeden 1919 júniusában [13] leszerelt tisztetből és altisztekből különítményt szervezett, amely együttműködött Horthy [14] Nemzeti Hadseregével [15]. A Tanácsköztársaság bukása után különítményesei számos atrocitást követtek el. Emlékirataiban ír Trebitsch Ignáccal való kapcsolatáról is, akiben állítása szerint kezdettől fogva nem bízott. PRÓRAY PÁL: *A határban a halál kaszája. Fejezetek Prónay Pál naplójából*, forráskiad. PAMLÉNYI ERVIN–SZABÓ ÁGNES, Bp., Kossuth Könyvkiadó, 1963, 201–208.
- [11] WASSERSTEIN: 2016, 217–238.
- [12] Horthy Miklóst 1920. március 1-jén választotta kormányzóvá a nemzetgyűlés.
- [13] WASSERSTEIN: 2016, 239–260.
- [14] *Erich Ludendorff levele Horthy Miklóshoz Németország és Magyarország egymásrautaltságáról és a közép-európai ellenforradalmi szervezkedésről*, in *Horthy Miklós titkos iratai*, szerk. SZINAI MIKLÓS–SZÜCS LÁSZLÓ, Bp., Kossuth Könyvkiadó, 33–38; valamint SZERÉNYI ILDIKÓ–VÍSZKET ZOLTÁN: Buzgó Mócsing, az igazi Trebitsch, *ArchívNet*, 2006/3.
http://www.archivnet.hu/kuriozumok/buzgo_mocsing_az_igazi_trebitsch.html
- [15] Gustav von Kahr (1862–1934): német jogász, jobboldali politikus, 1920 és 1921 között Bajorország tartományi miniszterelnöke és belügyminisztere, 1923–1924-ben statáriális jogkörrel felruházott bajor főkormánybiztos. Közel állt Hitlerhez és Ludendorffhoz, azonban különleges jogköröket gyakorló kormánybiztosként mégis ki akarta őket hagyni az új bajor állam vezetéséből. 1934. június 30-án, a hosszú kések éjszakáján gyilkolták meg, mikor Hitler minden lehetséges politikai ellenfelével leszámolt.
- [16] Kozma Miklós (1884–1941): katonatiszt, politikus. 1919-ben Szegeden a Nemzeti Hadsereg propaganda- és védelmi osztályának vezetője volt, majd 1922-ben Horthy kinevezte a Magyar Távirati Iroda élére. 1934-től felsőházi tag lett, majd 1935. március 4-től 1937. február 3-ig a Gömbös-, majd Darányi-kormány belügyminisztere. 1938 őszén a Kárpátalja visszafoglalására indult diverziós vállalkozás egyik vezetője, 1940–1941-ben a visszafoglalt Kárpát-Ukrajna kormányzói biztosa volt. Kormányzói biztosként fontos szerepe volt az első magyarországi zsidó deportálás elindításában.
- [17] ORMOS MÁRIA: *Egy magyar médiavezér. Kozma Miklós*, Polgár Kiadó, Bp., 2001, 110–113.
- [18] Gömbös Gyula (1886–1936): katonatiszt, politikus, Magyarország honvédelmi minisztere, majd miniszterelnöke. Egyik alapítója és vezetőségi tagja az Ébredő Magyarok Egyesületének is. A Tanácsköztársaság idején az ellenforradalmi kormány hadügyi államtitkára volt, 1919 júliusától Bécsben a szegedi kormány meghatalmazottja. 1923 nyarán kilépett a kormánypártból és megalakította a Magyar Nemzeti Függetlenségi (Fajvédő) Pártot. 1928-ban megegyezett Bethlen Istvánnal, visszatért az Egységes Pártba, és hadügyi államtitkár lett. 1933 júniusában a kormányfők közül elsőnek kereste fel Hitlert, 1934-ben szerződést kötött Olaszországgal és Ausztriával, majd Németországgal is, és elkötelezte magát a németek agressziós politikájára mellett.
- [19] ORMOS: 2001, 113.
- [20] Ébredő Magyarok Egyesülete: az első világháború és a forradalmak utáni Magyarország legbefolyásosabb nacionalista társadalmi egyesülete volt, mely az 1920-as évek elején saját segédrendőri milíciákat, karhatalmi alakulatokat tartott fenn, és határozottan befolyásolta a pártpolitikát is. Tagjai számos hírhedt, antiszemita és irredenta indíttatású bűncselekményt, kisebb-nagyobb terrorcselekményt követtek el. Alapítói és vezetőségi tagjai között számos politikust és befolyásos katonatisztet találunk, pl. Prónay Pált, Héjjas Ivánt vagy Gömbös Gyulát. Az ÉME a különböző radikális jobboldali politikai pártok mellett ezzel együtt egészen 1945-ig működött. Történetének első éveiről lásd: ZINNER TIBOR: *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1989.
- [21] DÓSA RUDOLFNE: *A MOVE. Egy jellegzetesen Magyar fasiszta szervezet*, Akadémiai Kiadó, Bp., 1972, 137.; vagy a rendszerváltás utáni szakirodalomban: GYURGYÁK JÁNOS: *Magyar fajvédők*, Osiris Kiadó, Bp., 2012, 221; illetve ROMSICS IGNÁC: *A Horthy-korszak*, Helikon Kiadó, Bp., 2017, 127–128.; ORMOS: 2001 113.; UNGVÁRY KRISZTIÁN: *A Horthy-rendszer mérlege. Diszkrimináció, szociálpolitika és antiszemitizmus Magyarországon 1919–1944*, Országos Széchényi Könyvtár–Jelenkor Kiadó, Bp.–Pécs, 2012, 111–112.
- [22] SERFŐZŐ LAJOS: A titkos társaságok és a konszolidáció 1922–1926-ban, *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica, Tomus LVIII/1976*, 3–60, 17–27.
- [23] Budapest Főváros Levéltára (továbbiakban: BFL), A jogszolgáltatás területi szervei (továbbiakban: VII), Budapesti Királyi Ügyészség iratai (továbbiakban VII.18.), Büntetőper iratai (továbbiakban: VII.18-d), 1923-dr. Ulain Ferenc 03/0610.
- [24] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Hetényi Imre rendőrfőkapitány-helyettes jelentése a magyar királyi államrendőrség budapesti főkapitányához.
- [25] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék elsőfokú ítélete Ulain Ferenc és társai büntetőügyében.
- [26] PRÓRAY: 1963, 210.
- [27] A Nemzeti Munkavédelem megszerzéséről a Minisztertanács 1921. október 28-án hozott határozata alapján a belügyminiszter III-III/VII.a/1921 sz. bizalmas rendelete intézkedett. 1922. augusztus 4-én a belügyminiszter kérte a Nemzeti Munkavédelem állományának növelését Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (továbbiakban: MNL OL), Polgári kori kormányhatósági levéltárak. K szekció. Miniszterelnökség (továbbiakban: K), Minisztertanács jegyzőkönyvek (továbbiakban: K 27), 1922. 08. 04./33. napirendi pont). A szervezet tagjait részben az állami alkalmazottak közül toborozták, részben egyetemi hallgatókat igyekeztek beszerezni, de tagjai közé kerültek egykori különítményesek és különböző jobboldali társadalmi egyesületek, pl. az ÉME nemzetvédelmi milicistái is.
- [28] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Dr. Szemere Béla vallomása.
- [29] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék elsőfokú ítélete Ulain Ferenc és társai büntetőügyében.
- [30] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – uo.
- [31] Homonnay Jenő (1883–?): szobrász- és éremművész. Az 1920-as években szoros kapcsolat fűzte a radikális jobboldali mozgalmakhoz, többek között a dr. Szemere Béla vezette Magyar Kultúrliga Egyesülethez és az Ébredő Magyarok Egyesületéhez. Munkássága elsősorban magyar történelmi témájú szobrairól, emlékműveiről ismert.
- [32] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Bobula Titusz vallomása; valamint uo: Hetényi Imre rendőrfőkapitány-helyettes jelentése a magyar királyi államrendőrség budapesti főkapitányához.
- [33] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – uo.
- [34] Héjjas Iván (1890–1950): földbirtokos, az első világháborúban katonatiszt, tartalékos főhadnagy, az Osztrák–Magyar Légierő vadászpilótája, majd a fehérterror idején különítményparancsnok, radikális jobboldali politikus, akinek nevéhez Prónay Pál századdal együtt számos politikai gyilkosság fűződik. Egyik alapítója és vezetője az Ébredő Magyarok Egyesületének. Prónay Állal együtt egyik irányítója az 1921-es nyugat-magyarországi felkelésnek is. 1927–1931 között parlamenti képviselő, később különböző magas pozíciókat töltött be a Kereskedelmi- és Közlekedésügyi Minisztériumban. 1944 végén a szovjetek elől Spanyolországba menekült, 1947-ben a népbíróság távollétében halálra ítélte.
- [35] Szemere Béla vallomásában azt mondta, Héjjas és Prónay neve szóba került, Bobula Titusz állítólag azt mondta Döhmelnak, a két különítményparancsnok minden bizonnyal a tervezett puccs mellé áll majd, ha oda kerül a sor.
- [36] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Fritz Döhmel vallomása.
- [37] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – uo.
- [38] A szerződés írásba foglalásának tényét Szemere, Bobula, Ulain és Döhmel vallomása egybehangzón megerősíti. Habár a per iratai között a szerződés eredeti példánya nem maradt fenn, a rendőrség nyilván, hogy saját pozitív szerepét kiemelve az összeesküvés leleplezésében, hozzájárult a szerződéstervezt magyar fordításának közléséhez a sajtóban. [Szerző nélkül], Ulain szerződése a horogkeresztesekkel. A rendőrség közzétette a Hitlerrel kötött megállapodásokat, *Friss Újság*, 1923. november 10., 2.
- [39] Völkisch-Nationaler Aktionsausschuss Ungarns: kb. Magyar Népi-nemzeti Végrehajtóbizottság.
- [40] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Fritz Döhmel vallomása.
- [41] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – uo.
- [42] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – uo.
- [43] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – uo.
- [44] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék elsőfokú ítélete Ulain Ferenc és társai büntetőügyében, valamint: SERFŐZŐ: 1976. 23.
- [45] SERFŐZŐ: 1976. 19.
- [46] Hetényi Imre (1871–1946): orvos, jogász, rendőrtiszt, rendőrfőkapitány-helyettes. 1932 márciusában a politikai rendészeti osztály vezetésével bízták meg. A Magyar Államrendőrség titkosszolgálati részlegeinek vezetőjeként kiterjedt besúgálózatot működtetett a magyar állam szervein belül, jelentős politikai befolyással rendelkezett. VARGA KRISZTIÁN: *Ellenség a baloldalon. Politikai rendőrség a Horthy-korszakban*, Jaffa Kiadó, Bp., 2015, 126–145.
- [47] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Hetényi Imre rendőrfőkapitány-helyettes vallomása.
- [48] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – uo.
- [49] Vázsonyi Vilmos (1868–1926): ügyvéd, miniszter, polgári liberális legitimista politikus. 1918-ban igazságügyi miniszter a második Wekerle-kormányban, közben választójoggal kapcsolatos ügyekért felelős tárca nélküli miniszter. Nemzeti Demokrata Polgári Párt néven újjászervezett pártjával a legitimistákat támogatta. Tevékenyen részt vett az 1924-ben alakuló, a baloldali ellenzék egy részét összefogó Demokrata Blokk létrehozásában és működésében. A parlamentben többször felszólt az antiszemitizmus és a szélsőjobboldali mozgalmak által elkövetett atrocitások ellen.
- [50] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék elsőfokú ítélete Ulain Ferenc és társai büntetőügyében.
- [51] Daruváry Géza (1866–1934): diplomata, politikus, miniszter. 1894-től külügyi szolgálatba lépett, konzul volt több külföldi államban. A Bethlen-kormányban 1922. június 16–1923. június 11. igazságügyi, 1922. december 19–1924. október 7. külügyminiszter.
- [52] Rakovszky Iván (1885–1960): jogász, politikus. 1922–1926 között belügyminiszter Bethlen István kormányában. A frankhamisítási botrány miatt lemondott, majd 1928–1935 a Fővárosi Közmunkák Tanácsának elnöke lett. 1944. augusztus 29–október 16. vallás- és közoktatásügyi miniszter volt a Lakatos-kormányban. Nevéhez fűződik a rendőrség újjászervezése, a vármegyei törvényhatóságok reformja és az 1925. évi választójogi törvény.

- [53] Kánya Kálmán (1869–1945): diplomata, politikus, külügyminiszter. 1920–1925 a külügyminiszter állandó helyettese. 1933–1938 külügyminiszter a Gömbös-, Darányi- és Imrédy-kormányokban. Az ő külügyministersége alatt ment végbe Magyarország csatlakozása a Berlin–Róma-tengelyhez. A II. világháború idején a Bethlen–Kállay vezette csoporthoz tartozott.
- [54] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék elsőfokú ítélete Ulain Ferenc és társai büntetőügyében.
- [55] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Fritz Döhmel vallomása.
- [56] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék elsőfokú ítélete Ulain Ferenc és társai büntetőügyében.
- [57] Christian Weber (1883–1945): német szélsőjobboldali politikus, későbbi SS-tábornok. Adolf Hitler legkorábbi politikai hívei közé tartozott. 1934-ben a hosszú kések éjszakáján SS-tagként aktívan részt vett Hitler politikai ellenfeleinek meggyilkolásában, csakúgy, mint az 1938-as kristályéjszakán rendezett zsidóellenes pogromban. 1945-ben az amerikai hadsereg letartóztatta.
- [58] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Fritz Döhmel vallomása.
- [59] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Seibold Jenő detektívfelügyelő vallomása.
- [60] Szemere Béla, mint egy a belügyminisztérium irányítása és az államrendőrség felügyelete alá tartozó, polgári segédrendőri szervezet korábbi parancsnoka, nyilván szoros együttműködésben és személyes kapcsolatban állt a rendészeti vezetőkkel és ezek a kapcsolatai egy ideig talán meg is védtek a felelősségre vonástól.
- [61] Marinovich Jenő (1868–1942): jogász, rendőrtiszt, 1921 és 1928 között a magyar királyi államrendőrség budapesti főkapitánya.
- [62] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Hetényi Imre rendőrfőkapitány-helyettes vallomása.
- [63] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Bobula Titusz vallomása.
- [64] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Szemere Béla vallomása.
- [65] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Ulain Ferenc vallomása.
- [66] Ulain Ferenc memoranduma Horthy kormányzóhoz Hitlerrel, Ludendorff-fal és más német nemzetiszocialistákkal való tárgyalásairól, 1923. november eleje, közli: *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924*, forráskiad. KARSAI ELEK–NEMES DEZSŐ, Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1959, 328–330.
- [67] Habár Serfőző Lajos idézett tanulmánya a „magyar sörpuccs” előkészületeinek levéltári forrásaira nem hivatkozik, a nemzetgyűlésben az ügy kapcsán elhangzottakat igen jól összefoglalja.
- [68] Pakots József (1877–1933): jogász, újságíró, író, parlamenti képviselő. 1916 és 1920 között Petőfi Társaság titkára és a Petőfi-ház igazgatója, 1922-től nemzetgyűlési, 1926-tól országgyűlési képviselő demokrata párti programmal. 1932-ben megszervezte az Irók Gazdasági Egyesületét, melynek haláláig elnöke volt.
- [69] Nemzetgyűlési Napló, 1922. XVII. kötet, 112–117. Idézi: SERFŐZŐ: 25.
- [70] Kozma Miklós helyzetjelentése Ulain Ferenc nemzetgyűlési képviselő akciójáról, 1923. november 26., közli: *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924*, forráskiad. KARSAI ELEK–NEMES DEZSŐ, Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1959, 330–331.
- [71] A nemzetgyűlés mentelmi bizottságának jelentése lázadás előkészítésére létrejött szövetség bűntette miatt gyanúsított és tettenkapás folytán 1923. november 6-ika óta őrizetben, illetve előzetes letartóztatásban levő dr. Ulain Ferenc nemzetgyűlési képviselő mentelmi ügyében, Nemzetgyűlési Irományok, 1923/331, 135–142.
- [72] [Szerző nélkül], *Hitler nyilatkozata az Ulain-ügyben. Sohasem akart beleavatkozni a magyar ügyekbe Döhmel, köpenicki diplomata, Szózat*, 1923. december 23, 7.
- [73] Anton Drexler (1884–1942): német szélsőjobboldali politikus, az antiszemita Német Munkáspárt egyik alapítója és vezetője, amelyből a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt is kialakult. 1924-től 1928-ig bajor parlamenti képviselő volt, Hitler 1933-as hatalomra kerülése után újra csatlakozott a náci párthoz.
- [74] Alfred Rosenberg (1893–1946): német szélsőjobboldali politikus, Hitler és a náci Németország legfőbb ideológusa. 1923-ban részt vett a müncheni sörpuccsban, a nemzetiszocialista napilap, a *Völkischer Beobachter* főszerkesztője volt. Ideológiáját *A huszadik század mítosza* című könyvében összegezte, melyben kifejtette és megfogalmazta a nemzetiszocializmus alapjait és filozófiáját. Ebben dolgozta ki elméletét a zsidó világ-összeesküvésről. Hitler különböző magas pártállásokba juttatta, volt képviselő, és a keleti térség biztosaként a nemzetiszocialisták által fajlag alacsonyabb rendűnek tekintett emberek kitelepítését irányította. A nürnbergi perben háborús bűnösnek ítélték halálra ítélték és kivégezték.
- [75] *Hitler nyilatkozata az Ulain-ügyben*, i. m.
- [76] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék elsőfokú ítélete Ulain Ferenc és társai büntetőügyében.
- [77] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – uo.
- [78] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – uo., az elsőfokú ítélet indoklása.
- [79] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – A Budapesti Királyi Ítéletőrtábla másodfokú ítélete Ulain Ferenc és társai büntetőügyében.
- [80] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – A Magyar Királyi Kúria végzése Ulain Ferenc és társai büntetőügyében.
- [81] NÉMETH István, *A Wilhelmstrasse és Magyarország. Az 1920-as évek (1. rész)*, Valóság, 2017/6, 45–80, 70. Németh István az ügy kapcsán idézi a budapesti német nagykövét jelentését is: PA-AA-(B)-R 30531-Bd. 1. Welczek budapesti német nagykövét jelentése a Külügyi Hivatalnak az Ulain-ügyről, 1924. január 26.
- [82] SERFŐZŐ: 1976. 21.
- [83] Hans von Seisser (1874–1973): német katonatiszt, ezredes, 1923-ban a bajor rendőrség parancsnoka, Otto von Lossow tábornokkal és Gustav von Kahr főkörmánybízzal együtt Bajorországban a tényleges politikai hatalom gyakorlója. Jelentős része volt a müncheni sörpuccs leverésében.
- [84] Otto von Lossow (1868–1938): német katonatiszt, tábornok, az I. világháborúban a német hadsereg egyik jelentős parancsnoka. 1923-ban von Kahr bajor főkörmánybízzal és Seisser ezredessel, a bajor rendőrség parancsnokával együtt a bajor politikai élet meghatározó alakja. Jelentős része volt a sörpuccs kirobbanásában és leverésében is.
- [85] A sörpuccsról és politikai kontextusáról a magyar történettudományi szakirodalomban lásd például: ORMOS MÁRIA: *Hitler*, T-Twins Kiadó, Bp., 1994, 73–86.
- [86] Ernst Röhm (1887–1934): német katonatiszt és nemzetiszocialista politikus, az első világháborúban százados. Hitler barátja és bizalmasa, a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt félkatonai egységének, az SA-nak egyik alapítója és parancsnoka. 1923-ban Hitler mellett részt vett a müncheni sörpuccsban. 1924-től a náci párt képviselője a szövetségi törvényhozásban, a Reichstagban. Az 1933-as náci hatalomátvétel után egyre több ellentét keletkezett közte és Hitler között, Hitler parancsára 1934-ben letartóztatták, majd július 1-jén a börtönben agyonlőtték.
- [87] SA: Strumabteilung, azaz rohamosztág, a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt főként első világháborús veteránokból álló milíciája, párhadserege.
- [88] ORMOS: 2001. uo.
- [89] ORMOS: 2001. uo.
- [90] ORMOS: 2001. 196–321.
- [91] SERFŐZŐ: 1976. 17–27. Prónay Pál visszaemlékezéseiben ugyancsak ezt az álláspontot képviseli: PRÓNAY: 1963. 210.
- [92] ORMOS Mária, *Kozma Miklós. Egy magyar médiavezér*, 113; UNGVÁRY: 2012. 111.; ROMSICS: 2017. 128.; NEMES DEZSŐ: *A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon a bethleni konszolidáció kezdeti időszakában, 1921–1924*, in *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924*, 7–120, 110.
- [93] PI. BODÓ BÉLA: *The White Terror. Antisemitic and Political Violence in Hungary, 1919–1921*, London, Routledge, 2019, 301.; THOMAS L. SAKMYSTER, *Hungary's Admiral on Horseback. Miklós Horthy, 1918–1944*, Washington, Columbia University Press, 1994, 132–134; KING, DAVID: *The Trial of Adolf Hitler. The Beer Hall Putsch and the Rise of the Nazi Germany*, London–New York, W. W. Norton and Company, 2017, 118–119.
- [94] UNGVÁRY: 2012. 112.
- [95] Kozma Miklós feljegyzése az ingeny részvények botrányáról, 1923. szeptember 30, közli: *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924*, 326–328.
- [96] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Fritz Döhmel vallomása.
- [97] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék elsőfokú ítélete Ulain Ferenc és társai büntetőügyében.
- [98] WIEDER, THOMAS: *Genre fasciste. Dans les années 1920, Adolf Hitler était surveillé par les services français. La fiche rédigée sur le futur Führer dort dans une armoire des Archives nationales*, Le Monde, 2009. november 20. https://www.lemonde.fr/europe/article/2009/11/19/adolf-hitler-genre-fasciste_1269349_3214.html
- [99] FIZIKER RÓBERT: *Habsburg kontra Hitler. Legitimisták az Anschluss ellen, az önálló Ausztriáért*, Gondolat Kiadó, Bp., 2010.
- [100] Friedrich Ebert (1871–1925): német szociáldemokrata politikus, 1918-ban porosz tartományi miniszterelnök, 1918–1919-ben német szövetségi kancellár, majd 1919 és 1925 között Németország első szövetségi államelnöke. Az első világháború után jelentős szerepe volt a monarchia parlamentáris demokráciává történő átszervezésében, illetve igyekezett fellépni a politikai szélsőségek, így a Hitler–Ludendorff-csoport ellen is.
- [101] Gustav Stresemann (1878–1929): német üzletember, liberális politikus, 1923. augusztus 13. és november 30. között a weimari köztársaság szövetségi kancellárja, majd 1923 és 1929 között Németország külügyminisztere. Vezetése alatt tört ki a müncheni sörpuccs. Külügyminiszterként hozzájárult Németország nemzetközi konszolidációjához, 1926-ban jelentős része volt a weimari köztársaság Népszövetségbe történő felvételében. Munkásságát 1926-ban Nobel-békedíjjal ismerték el.
- [102] ORMOS: 2001. 51–53.
- [103] DAP: Deutsche Arbeiterpartei.
- [104] ORMOS: 2001. 54–71.
- [105] BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Ulain Ferenc vallomása.
- [106] ROMSICS: 2017. 128–129.
- [107] Einleitendes Abkommen: előzetes megállapodás.
- [108] Felv. joh. aláír.: felolvasás és jóváhagyás után aláíratott.
- [109] dtv: detektív.
- [110] 1921 márciusában a francia és belga csapatok elfoglalták Duisburgot, majd később az egész Ruhr-vidéket, amely *versailles-i békeszerződés* ^[16] értelmében a demilitarizált ^[17] Rajna-övezetben feküdt. A német kormány passzív ellenállással válaszolt: a térségben élő bányászokat és más munkásokat kötelezték arra, hogy semmi esetre se engedelmességedjenek a megszálló francia és belga erőknek. Az ipari termelés teljesen leállt a Ruhr-vidéken, többek között ez is hozzájárult a

hatalmas német **inflációhoz** ^[18]. Az ellenállás 1923-ban vette kezdetét, majd 1925-ben sikerrel ért véget: a francia és belga csapatokat kivonták a térségből, mely újra demilitarizált övezet lett, míg a németek 1936 márciusában be nem vonultak a vidékre, megszegve ezzel a versailles-i és a **locarnói békét** ^[19].

[11] Szemere Béla itt feltehetőleg arra utal, hogy az Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete olyan segédrendőri milícia volt, melynek tagjai egyébként polgári foglalkozásuk mellett, önkéntesen léptek be a szervezetbe és végezték kommunistaellenes rendvédelmi tevékenységüket.

[12] Feltehetőleg Görgey György (1882–?): ezredes, később tábornok. 1919-ben az ellenforradalmi Nemzeti Hadsereg egyik tisztí különítményének parancsnoka, az úgynevezett szegedi kapitányok egyike. Horthy Miklós bizalmas katonatársaként 1920 és 1927 között a kormányzói testország parancsnoka, majd a Magyar Királyi Honvédség méneskari felügyelője.

[13] Dr. Dániel Sándor: jogász, ügyész, később ügyvéd, az Ébredő Magyarok Egyesületének vezetőségi tagja, a szervezet félkatonai miliciákat irányító nemzetvédelmi főosztályának vezetője. A korabeli sajtóban mint „az ébredők ügyésze” szerepel igen gyakran, mely tiszttség lényegében az egyesület jogi képviseletét jelentette.

[14] Sanitátsrat: egészségügyi tanácsos.

[15] Otto Pittinger (1878–1926): német katonaoorvos, szélsőjobboldali politikus, paramilitáris vezető. 1922-ben Bund Bayern und Reich (Szövetség Bajorországról és a Birodalomról) nevű, a német birodalmi hadsereghez több szálon kötődő bajor nacionalista milícia egyik parancsnoka volt. Később Hitler és Pittinger újjai politikailag különváltak, Pittinger a müncheni sörpuccs során egységeivel már a kormányerők oldalán, Hitler milíciájá ellen harcolt.

[16] Rassay Károly (1886–1958): jogász, politikus, lapszerkesztő. 1919-ben részt vett a Tanácsköztársaság megdöntésére irányuló szervezkedésekben. 1921-ben megalapította a Független Kisgazda, Földműves és Polgári Pártot, majd Vázsonyi Vilmos halála után a Demokrata Párttal egyesülve a Független Nemzeti Demokrata Pártot. Rövid idő múltán a pártban bekövetkező szakadás miatt létrehozta a Nemzeti Szabadelvű Pártot, amely 1935-ben a Polgári Szabadságpárt nevet vette fel. 1923-ban megalapította és 1944-ig szerkesztette az Esti Kurir című liberális napilapot. 1944 márciusában a németek letartóztatták és Mauthausenbe hurcolták.

[17] Berki Gyula (1884–?): politikus, közgazdasági szakíró, publicista. Az ellenforradalom hatalomra jutása után az Országos Kisgazdapárt titkára, majd az egyesült Kisgazdapárt igazgatója volt. Tevékeny szerepet játszott az Egységes Párt létrehozásában, tagja lett a párt elnöki tanácsának. 1920-tól 1935-ig kisgazdapárti, majd egységes párti parlamenti képviselő. 1931-től az Országos Faluszövetség igazgatója. Számos politikai és gazdasági tárgyú cikket publikált fővárosi és vidéki napilapokban.

[18] Weisz Fülöp (1859–1942): báró, közgazdász, bankelnök, felsőházi tag. Tevékenysége jelentősen hozzájárult a magyar textilipar fejlődéséhez, a Magyar Textilgyárosok Szövetségének elnökévé választották, majd 1927-ben felsőházi tag lett. 1938-ban az első zsidótörvény hatására lemondani kényszerült.

[19] Hatvany Lajos (1880–1961): eredetileg Deutsch, végül Hatvany Lajos, báró, író, irodalomtörténész, újságíró, lapkiadó, mecénás. 1908-ban Ignottussal és Fenyő Miksával megalapította a Nyugat című irodalmi folyóiratot. 1917-től a Pesti Napló, majd az Esztendő című lapok szerkesztője. Az 1918-19-es polgári forradalom alatt a Magyar Nemzeti Tanács tagja és a Vörösmarty Akadémia egyik alapítója. 1947-től a budapesti egyetem bölcsészettudományi karán tanított, 1959-ben Kossuth-díjjal tüntették ki. 1960-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta.

[20] A forrás itt nyilván arra céloz, hogy 1923. június 9-én Alekszandar Cankov vezetésével Bulgáriában nacionalista katonatisztek államcsínyt követtek el, erőszakosan megdöntötték Alekszandar Szamboljiszki miniszterelnök parasztpárti kormányát, majd a Belső-macedóniai Forradalmi Szervezet (VMRO) nevű nacionalista párt fegyveresei június 14-én meggyilkolták a neully-i békeszerződés fő felelősének tekintett Sztamboljiszkit.

[21] Eckhardt Tibor (1888–1972): politikus, ügyvéd, országgyűlési képviselő. Berlinben, Párizsban s a budapesti tudományegyetemen tanult, 1908-ban államtudományi doktorátust szerzett. Pályáját vármegyei tisztviselőként kezdte, 1918-ban Torda–Aranyos vármegyében főszolgabíró s az önkéntes karhatalom parancsnoka. 1919–20-ban az aradi, majd a szegedi ellenforradalmi kormány miniszterelnökségének sajtóügyeit irányította. 1922-ben a Keresztény Kisgazdapárt listáján nemzetgyűlési képviselő lett. 1923-ban az Ébredő Magyarok Egyesülete egyik alapítója és elnöke volt, a Magyar Nemzeti Függetlenségi (Fajvédő) Párt egyik vezetője, 1928-tól a Magyar Revíziós Liga ügyvezető alelnöke. 1930-tól a Független Kisgazdapárt tagja, Gaál Gaszton halála után a párt elnöke (1932–1940). 1931-től Miskolc, 1933-tól Mezőcsát országgyűlési képviselője. 1934-35-ben Gömbös Gyula miniszterelnöksége idején, mint Magyarország népszövetségi főmegbízottja eredményesen képviselte a magyar érdekeket Sándor jügoszláv király meggyilkolása miatt keletkezett feszült helyzetben. 1936-tól titkos tanácsos; országgyűlési képviselő (1935–39; 1939–41). 1940-ben lemondott a FKGP elnökségéről. 1935 után ellenezte a német orientációt, az angolszász irányzat híve volt. A kormányzó és Teleki Pál miniszterelnök megbízásából 1940 nyarán az USA-ba ment, hogy ott kapcsolatokat építsen ki, ahonnan soha nem tért vissza. Előadó lett a georgetowni egyetemen. 1945 után a szovjetellenes és antikommunista emigráció egyik vezéralakja, a Magyar Nemzeti Tanács egyik megszervezője és végrehajtó bizottsági tagja lett.

[122] *„Bajorország ezennel vállalja, hogy az akció megkezdéséhez elégséges tárgyi feltételeket biztosítja.”*

Címkek:

Németország ^[20]

külpolitika ^[21]

összeesküvés ^[22]

államcsíny ^[23]

Kiadás: 20. évfolyam (2020) 1. szám

Forrás webcim: <https://www.archivnet.hu/egy-lehetseges-magyar-sorpuccs-gondolata-ulain-ferenc-nemzetgyulesi-kepviseleonek-es-tarsainak-a>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/egy-lehetseges-magyar-sorpuccs-gondolata-ulain-ferenc-nemzetgyulesi-kepviseleonek-es-tarsainak-a>

[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/bobula_titusz_eskuvo_i_fotoja.jpg

[3] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/dr_szemere_bela.jpg

[4] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/ulain_ferenc_fotoja.jpg

[5] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/friss-ujzag-1923-november-10/frissujzag1923november10p2.jpg>

[6] <https://www.archivnet.hu/friss-ujzag-1923-november-10>

[7] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/hitler_es_ludendorff_sorpuccs.jpg

[8] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/szozat-1923-december-23/szozat1923december23p7-page-001.jpg>

[9] <https://www.archivnet.hu/szozat-1923-december-23>

[10] <https://hu.wikipedia.org/wiki/Tan%C3%A1rsk%C3%B6z%C3%A1rsas%C3%A1g>

[11] <https://hu.wikipedia.org/wiki/Szeged>

[12] <https://hu.wikipedia.org/wiki/1919>

[13] <https://hu.wikipedia.org/wiki/J%C3%BAnius>

[14] [https://hu.wikipedia.org/wiki/Horthy_Mikl%C3%B3s_\(korm%C3%A1nyz%C3%B3\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Horthy_Mikl%C3%B3s_(korm%C3%A1nyz%C3%B3))

[15] https://hu.wikipedia.org/wiki/Nemzeti_Hadsereg

[16] https://hu.wikipedia.org/wiki/Versailles-i_b%C3%A9keszerz%C3%A9s

[17] https://hu.wikipedia.org/wiki/Demilitariz%C3%A1lt_%C3%B6vezet

[18] <https://hu.wikipedia.org/wiki/Infl%C3%A1ci%C3%B3>

[19] https://hu.wikipedia.org/wiki/Locarn%C3%B3i_egyezm%C3%A9ny

[20] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nemetszag>

[21] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kulpolitika>

[22] <https://www.archivnet.hu/cimkek/osszeeskues>

[23] <https://www.archivnet.hu/cimkek/allamcsiny>